

De broedvogels van Schiermonnikoog in 2024

Romke Kleefstra
Sjoerd Bresser

Sovon-rapport 2024/82

De broedvogels van Schiermonnikoog in 2024

Romke Kleefstra & Sjoerd Bresser

Sovon-rapport 2024/82
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Vereniging Natuurmonumenten

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2024

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Natuurmonumenten.

Wijze van citeren: Kleefstra R. & Bresser S. 2024. Broedvogels van Schiermonnikoog in 2024. Sovon-rapport 2024/82. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's omslag: Duinen met struwelen ten noorden van de Berkenplas (6 april 2024), Strandplevier met afleidingsgedrag op het Westerstrand (20 juni 2024), Blauwborst zingend in Duindoorn (8 april 2024). Foto's: Sjoerd Bresser.

ISSN-nummer: 2212 5027
Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl
website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

Samenvatting	7
Dankwoord en verantwoording	8
1. Inleiding	9
2. Werkwijze en omstandigheden in 2024	10
2.1. Doel van de integrale kartering	10
2.2. Methode en veldwerk	10
2.3. Vergelijkingen en lopende monitoring	11
2.4. Tellingen Eider	12
2.5. Terreingesteldheid en weersomstandigheden in 2024	13
3. Resultaten	17
3.1. Soorten en aantallen	17
3.2. Vergelijkingen met eerdere integrale karteringen	17
3.3. Broedvogels in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder	19
3.4. Broedvogels van de Westerplas	20
3.5. Broedvogels van de Balg	21
3.6. Kolonievogels en zeldzame broedvogels	21
3.7. Soortbesprekingen	22
4. Discussie	32
5. Literatuur	34
Bijlage 1. Aantallen Eiders op Schiermonnikoog 1998-2024	37
Bijlage 2. Vastgestelde soorten en aantallen territoria van broedvogels in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder 1998-2024	38
Bijlage 3. Vastgestelde soorten en aantallen territoria van broedvogels in BMP-proefvlak Westerplas 1992-2024	40
Bijlage 4. Verspreidingskaarten van de broedvogels op Schiermonnikoog in 2024	42

Overstroming van de Oosterkwelder tijdens de 1e ronde op 9 april 2024. Op de lage delen van de kwelder spoelden toen o.a. eieren van Grauwe Ganzen en Lepelaars weg (foto: Romke Kleefstra).

Samenvatting

In het voorjaar van 2024 inventariseerde Sovon Vogelonderzoek Nederland voor de vijfde achtereenvolgende keer alle broedvogels in de terreinen van Natuurmonumenten op Schiermonnikoog. Dit valt altijd samen met de zesjaarlijkse integrale broedvogelkartering van de internationale Waddenzee, die vanuit het Trilateral Monitoring Assessment Program (TMAP) wordt georganiseerd. Sovon inventariseerde in totaal 7044,5 ha op het eiland, inclusief de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder waar Sovon al sinds eind jaren '90 de broedvogelstand volgt.

In totaal nam de integrale kartering 377 uren aan veldwerk in beslag; 3,2 minuten per hectare. Dat laatste is iets vertekend door de ruime begrenzing rond het eiland. In tegenstelling tot de eerdere karteringen maakten de 'staarten' van het eiland, het Rif aan de westkant en de Balg aan de oostkant, volledig deel uit van de kartering. Het voorjaar werd getekend door bijzondere natte terreinomstandigheden in het begin en aan het einde van het voorjaar.

Met de integrale kartering werden in het natuurlijke deel van Schiermonnikoog 110 soorten broedvogels vastgesteld. Hiervan staan 31 soorten op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. De talrijkste broedvogelsoorten, na de met grote kolonies vertegenwoordigde Kleine Mantelmeeuw (7797 territoria) en Zilvermeeuw (2093 territoria), zijn Grauwe Gans (823 territoria), Fitis (744 territoria), Graspieper (707 territoria), Winterkoning (616 territoria) en Scholekster (503 territoria).

Vergelijkingen met eerdere karteringen, alsook de jaarlijks broedvogelmonitoring op het eiland, laten een sterke aantalstoename en areaaluitbreiding van broedvogels van struwelen en jong bos zien. Vooral veel zangvogels profiteren van dichte struwelen in duinen en op hogere kwelderdelen, in belangrijke mate bepaald door uitbreiding van duindoornstruweel. Dit maakt duinen en hogere kwelderdelen ongeschikt voor broedvogels van schaarser begroeid en open terrein. Veelal zijn dit karakteristieke soorten van duinen en kwelders, waarvan de aantallen en verspreiding van sommige soorten ook op de lage kwelderdelen beperkt wordt, maar dan door grote aaneengesloten stukken met Zeekweek.

In dit rapport worden de resultaten van de integrale broedvogelkartering op Schiermonnikoog gepresenteerd en vergeleken met eerdere eiland-brede inventarisaties. Daarnaast gaat aandacht uit naar de trends van broedvogels in de vaste steekproefgebieden en andere lopende broedvogelmonitoring, zoals die van kolonievogels en enkele zeldzame broedvogels, waaronder strandbroeders.

Dankwoord en verantwoording

Dank gaat uit naar de contactpersonen Erik Jansen en Michiel van der Weide van Natuurmonumenten voor het aandrazen van informatie en vergunningen. Sovon-collega's Kees Oosterbeek en Petra Manche droegen zorg voor tellingen van Eiders en hun jongen en waren behulpzaam bij het in kaart brengen van broedende Strandplevieren. Petra de Goeij en Marycha Franken (RuG/NIOZ) zorgden voor het in kaart brengen van de Lepelaars. De wadvogeltelgroep van Schiermonnikoog voerde de tweede gedifferentieerde eidertelling uit tijdens de integrale hoogwatervluchtplaatstelling in

mei. Leon Peters en Peter van Horssen van de telgroep besteedden tijdens hoogwatervluchtplaatstelling van 11 mei op de Balg aandacht aan strandbroeders, in het bijzonder Strandplevieren. Tot slot gaat dank uit naar de Rijksuniversiteit Groningen voor de overnachtingsmogelijkheid in de Herdershut, in het bijzonder Ingeborg Janssen en Nadia Hijner. Sjoerd Bresser en Romke Kleefstra voerden de integrale kartering uit op respectievelijk de westelijke en oostelijke helft van Schiermonnikoog.

Hvp van Scholeksters op de Balg, 7 juni 2024 (foto: Romke Kleefstra)

1. Inleiding

Eenmaal in de zes jaar laat Natuurmonumenten al haar terreinen op Schiermonnikoog inventariseren op alle soorten broedvogels. Dit valt altijd samen met de zesjaarlijkse integrale broedvogelkartering van de internationale Waddenzee, die vanuit het Trilateral Monitoring Assessment Program (TMAP) wordt georganiseerd. In 2024 vond deze grootschalige kartering weer plaats. Sovon inventariseerde in totaal 7044,5 ha op het eiland, inclusief de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder waar Sovon al sinds eind jaren '90 monitort.

In dit rapport worden de resultaten van de integrale broedvogelkartering op Schiermonnikoog gepresenteerd en vergeleken met eerdere eiland-brede inventarisaties. Daarnaast gaat aandacht uit naar de trends van broedvogels in de vaste steekproefgebieden en andere lopende broedvogelmonitoring, zoals die van kolonievogels, zeldzame broedvogels en strandbroeders.

Kwelderontwikkeling op het Rif in het voorjaar van 2024, waardoor sommigen het Rif al 'Westerkwelder' noemen (foto: Sjoerd Bresser).

2. Werkwijze en omstandigheden in 2024

2.1. Doel van de integrale kartering

In het kader van beheerevaluaties, de trilaterale monitoring van broedvogels in de internationale Waddenzee en Natura 2000 zijn de resultaten van integrale broedvogelinventarisaties van belang. De inventarisatie in 2024 leidt tot een actueel beeld van de aantallen en verspreiding van broedvogels in het natuurlijke deel van Schiermonnikoog en hoe die zich ontwikkelt in relatie tot eerdere karteringen.

2.2. Methode en veldwerk

Evenals met de eerdere integrale karteringen werd alleen het natuurlijke deel van Schiermonnikoog op broedvogels geïnventariseerd. Dat houdt in dat de polder en het dorp buiten beschouwing bleven. De totale oppervlakte bedroeg 7044,5 ha, wat beduidend meer is dan in eerdere jaren. Dat heeft te maken met de uitbreiding van broedgebied op de westkant van het eiland (Rif en Westerstrand), dat de Balg ditmaal bij de integrale kartering is inbegrepen en dat de begrenzing iets ruimer is getrokken.

De kartering werd uitgevoerd door de auteurs van dit rapport. Sjoerd Bresser inventariseerde de westelijke helft van het eiland (vanaf Rif tot 3e Slenk, incl. Strandvlakte) en Romke Kleefstra de oostelijke helft (de Oosterkwelder en Balg, incl. vaste steekproefgebieden Oosterkwelder).

Bij het verzamelen en interpreteren van de broedvogelgegevens werkten we volgens de richtlijnen van het Broedvogel Monitoring Project (Vergeer *et al.* 2023). Er werden vijf integrale inventarisatieronden gemaakt (tabel 1). Die rondes begonnen doorgaans in de schemering en gingen door tot in de middag. In de ochtenduren lag de focus op schemeractieve soorten en zangvogels in bos, struwelen en rietmoeras. Later op de ochtend en in middag verschoof de aandacht naar open landschap van kwelders, strand, Rif en Balg. Voor nachtactieve soorten werd het einde van de nacht meegepikt om ze in kaart te krijgen.

Alle territoriumindicerende waarnemingen voerden we in op een tablet met behulp van de Sovon-app 'Avimap', waarna we ze direct na het veldwerk uploaden naar Sovon.nl. De waarnemingen zijn online automatisch

Tabel 1. Tijdsinvestering in de integrale broedvogelkartering van Schiermonnikoog in 2024, weergegeven per ronde en datum (SB = Sjoerd Bresser, RK = Romke Kleefstra).

ronde	datum	begin	eind	duur	min	
1	6-apr	05:43:00	16:13:00	10:30:00	630	SB
	8-apr	06:15:00	15:40:00	09:25:00	565	RK
	7-apr	06:34:00	16:02:00	09:28:00	568	SB
	8-apr	06:05:00	17:06:00	11:01:00	661	SB
	9-apr	06:30:00	13:50:00	07:20:00	440	RK
	9-apr	09:50:00	13:36:00	03:46:00	226	SB
	10-apr	07:25:00	13:50:00	06:25:00	385	RK
	10-apr	05:52:00	16:37:00	10:45:00	645	SB
2	29-apr	07:45:00	16:30:00	08:45:00	525	RK
	30-apr	05:30:00	17:30:00	12:00:00	720	RK
	1-mei	06:50:00	09:25:00	02:35:00	155	RK
	3-mei	07:24:00	16:02:00	08:38:00	518	SB
	4-mei	05:19:00	16:32:00	11:13:00	673	SB
	5-mei	20:40:00	23:34:00	02:54:00	174	SB
	6-mei	05:34:00	13:54:00	08:20:00	500	SB
	7-mei	05:09:00	14:53:00	09:44:00	584	SB
	8-mei	21:42:00	22:12:00	00:30:00	30	SB
	8-mei	05:03:00	14:35:00	09:32:00	572	SB
	9-mei	04:56:00	12:54:00	07:58:00	478	SB
	10-mei	05:29:00	13:18:00	07:49:00	469	SB
	12-mei	05:28:00	13:36:00	08:08:00	488	SB
13-mei	05:18:00	13:46:00	08:28:00	508	SB	
3	20-mei	04:45:00	16:30:00	11:45:00	705	RK
	21-mei	05:05:00	14:55:00	09:50:00	590	RK
	21-mei	05:43:00	11:54:00	06:11:00	371	SB

ronde	datum	begin	eind	duur	min		
3	23-mei	04:35:00	13:07:00	08:32:00	512	SB	
	24-mei	04:12:00	12:10:00	07:58:00	478	SB	
	26-mei	04:42:00	12:32:00	07:50:00	470	SB	
	27-mei	04:51:00	13:04:00	08:13:00	493	SB	
	29-mei	15:57:00	17:04:00	01:07:00	67	SB	
	28-mei	04:41:00	11:54:00	07:13:00	433	SB	
	29-mei	20:46:00	23:29:00	02:43:00	163	SB	
	30-mei	04:32:00	12:49:00	08:17:00	497	SB	
	4	5-jun	04:20:00	16:10:00	11:50:00	710	RK
		6-jun	04:55:00	13:10:00	08:15:00	495	RK
7-jun		05:50:00	10:55:00	05:05:00	305	RK	
9-jun		04:14:00	12:08:00	07:54:00	474	SB	
10-jun		04:27:00	10:59:00	06:32:00	392	SB	
11-jun		20:28:00	23:18:00	02:50:00	170	SB	
12-jun		05:04:00	12:31:00	07:27:00	447	SB	
13-jun		04:18:00	11:23:00	07:05:00	425	SB	
18-jun		04:32:00	12:08:00	07:36:00	456	SB	
19-jun		04:02:00	13:17:00	09:15:00	555	SB	
20-jun	04:11:00	11:02:00	06:51:00	411	SB		
21-jun	04:17:00	11:24:00	07:07:00	427	SB		
5	25-jun	09:40:00	13:05:00	03:25:00	205	RK	
	26-jun	04:45:00	15:30:00	10:45:00	645	RK	
	27-jun	05:10:00	12:50:00	07:40:00	460	RK	
	4-jul	05:13:00	11:50:00	06:37:00	397	SB	
	5-jul	04:36:00	10:29:00	05:53:00	353	SB	
Totaal:				377:00:00	22620		

geclusterd tot territoria, maar “handmatig” gecontroleerd door de veldmedewerkers. Daar waar fouten optraden, zoals bijv. wanneer twee verschillende nesten binnen één territorium werden getrokken, werd dit aangepast.

De methode voor clustering is gebaseerd op de criteria in Vergeer *et al.* (2023). Zowel alle territoriumstippen als alle veldwaarnemingen die daarvoor gebruikt zijn, zijn automatisch digitaal beschikbaar in Sovons invoersysteem (Avimap), inclusief alle plot- en bezoekinformatie.

Hoewel vooral wordt gewerkt aan de hand van territoriumindicatief gedrag van vogels, werd bij enkele soorten ook de nestplaats vastgesteld. Dit geldt onder meer voor Lepelaars, Kleine Zilverreigers en roofvogels. Ook alle terloops gevonden nesten, van bijv. Grauwe Gans, Scholekster, Bontbekplevier en Strandplevier, werden ingetekend. Dit betekent dat de 'territoriumstip' zo dicht mogelijk bij de zekere of waarschijnlijke broedplaats staat. Dat vergoot de mogelijkheid voor analyses ten behoeve van de aansturing en evaluatie van het beheer.

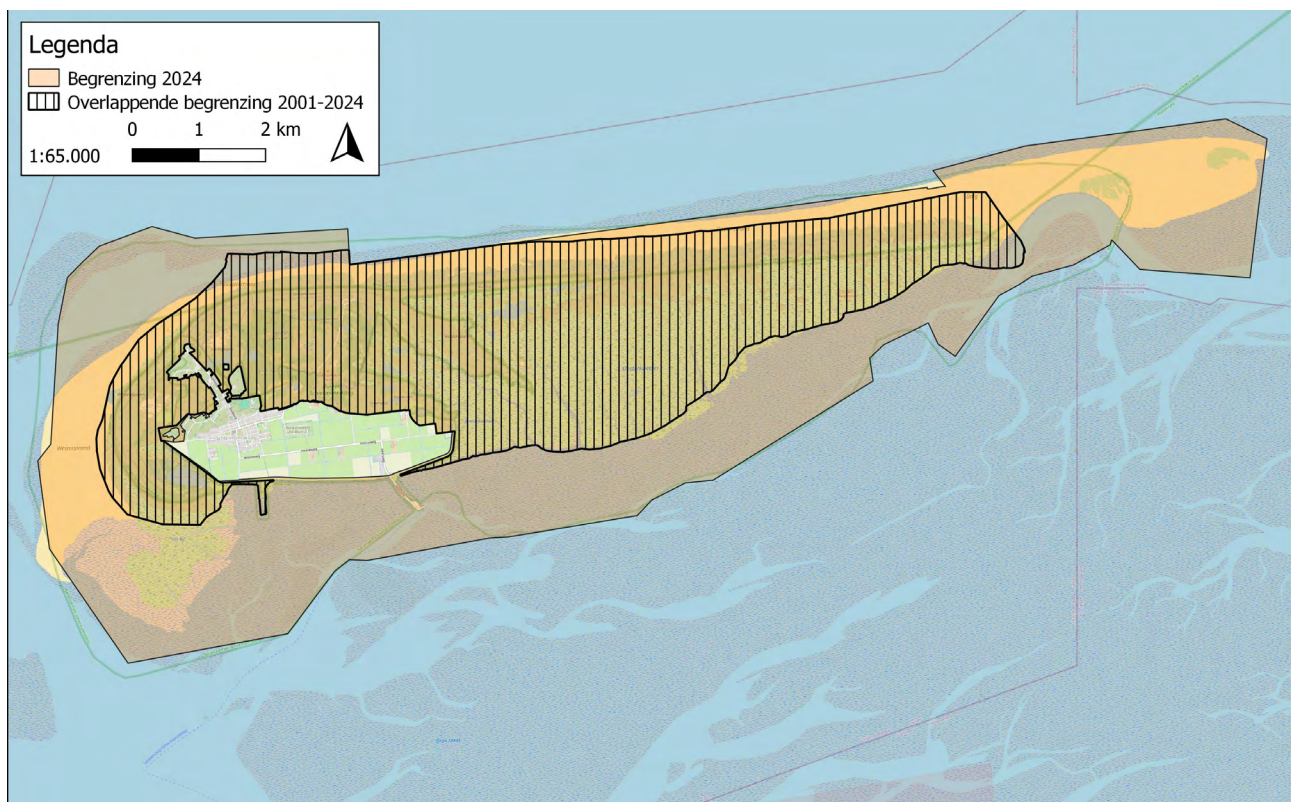
Voor inventarisatie van Eiders voerden Sovon-medewerkers (Kees Oosterbeek, Petra Manché) aparte tellingen uit, met hulp van de wadvogeltelgroep van Schiermonnikoog. Naast de broedvogelinventarisatie van de Balg werd deze oostpunt van het eiland ook door

dezelfde Sovon-medewerkers bezocht om nesten van Strandplevieren te vinden en volgen, waarbij enkele adulte Strandplevieren zijn geringd. Daarnaast voerde de Fieldwork Company in samenwerking met Sovon dronevluchten uit om zowel broedende meeuwen als Eiders op de Oosterkwelder te tellen. De resultaten hiervan waren bij het schrijven van dit rapport nog niet beschikbaar.

De start- en eindtijden van alle bezoeken staan weergegeven in tabel 1. In totaal kostte de integrale kartering 377 uren aan veldwerk; 3,2 minuten per hectare. Dat laatste is iets vertekend door de ruime begrenzing rond het eiland (figuur 1).

2.3. Vergelijkingen en lopende monitoring

De resultaten van de integrale kartering vergelijken we in dit rapport met data uit voorgaande jaren. Ten eerste zijn dat eerdere integrale karteringen in 2001, 2006, 2012 en 2018. Om een betrouwbare vergelijking te maken zijn de begrenzingen van alle jaren over elkaar heen gelegd en zijn vergelijkingen gemaakt op basis van dat deel wat in alle jaren geïnventariseerd is (figuur 1). Dat houdt in dat de totaalaantallen die vergeleken worden kunnen afwijken van de totalen die per jaar zijn vastgesteld.

Figuur 1. Begrenzing van het op broedvogels geïnventariseerde gebied op Schiermonnikoog in 2024, incl. weergave van de overlappende begrenzing met de eerdere karteringen. De vergelijking tussen karteringen heeft betrekking op het overlappende deel.

Sinds 1998 worden vier vaste steekproefgebieden op de noordkant van de Oosterkwelder geïnventariseerd op alle soorten broedvogels (figuur 2). De data van deze steekproefgebieden is gebruikt om trends van broedvogels op de Oosterkwelder weer te geven. Naast deze vier steekproefgebieden gaat in het kader van het project 'Wij & Wadvogels' sinds twee jaar ook meer aandacht uit naar de Westerplas en Balg met BMP-inventarisaties (figuur 2).

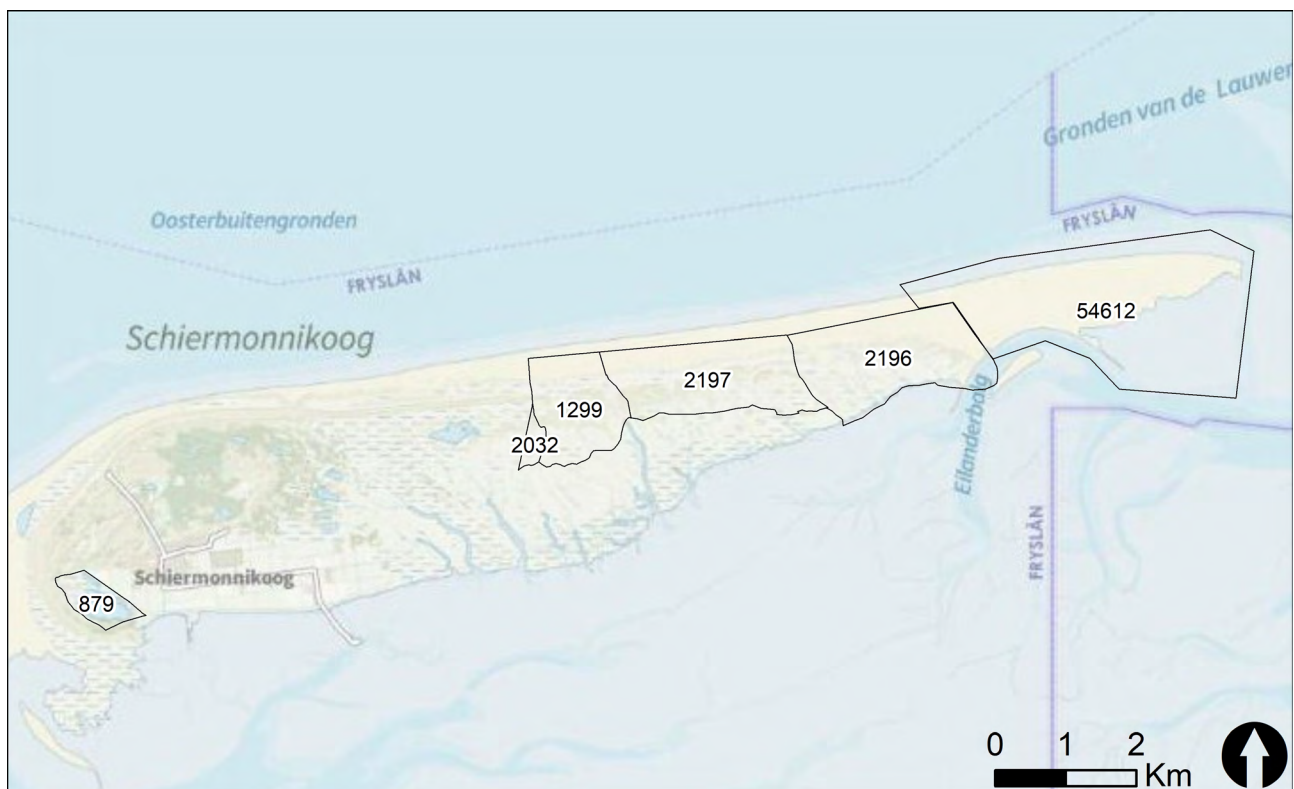
Na een complete meeuwentelling in 2001 en 2006 bleven integrale tellingen van meeuwen op Schiermonnikoog uit tot 2014. Sindsdien tellen Sovon en Natuurmonumenten jaarlijks heel Schiermonnikoog op aanwezige meeuwenparen. Daarbij worden kolonies bezocht, adulte vogels geteld en het waarschijnlijke aantal paren berekend conform Vergeer *et al.* (2023). Ook andere kolonievogels, zoals Aalscholver, Lepelaar en sterns worden jaarlijks alle geteld, waarbij de telling van Lepelaars buiten de steekproefgebieden op de Oosterkwelder voor rekening van de onderzoekers van de Werkgroep Lepelaar (Rijksuniversiteit Groningen/NIOZ) komen. Voor strandbroeders als Scholeksters, Bontbekplevier en Strandplevieren worden sinds het voorjaar van 2020 extra bezoeken aan het Westerstrand en de Balg gebracht. In het kader van 'Wij & Wadvogels' worden zowel Balg als Westerplas sinds 2022 op alle soorten geïnventariseerd (Kleefstra & Bresser 2023).

2.4. Tellingen Eider

Sinds 1999 zijn vrijwel jaarlijks integrale eilandtellingen van Eiders georganiseerd op Schiermonnikoog (bijlage 1). Het gaat hier grotendeels om zogenaamde gedifferentieerde tellingen (Duiven & Zuidewind 1995). Bij deze methode worden drie verschillende groepen Eiders onderscheiden in het veld: subadulte mannetjes (2e kalenderjaar vogels), adulte mannetjes en adulte vrouwtjes. Jonge vrouwtjes zijn lastig te onderscheiden van adulte vrouwtjes, zodat dit achterwege wordt gelaten. Bij deze telwijze wordt er vanuit gegaan dat het aantal mannetjes en vrouwtjes gelijk is. Van het aantal vrouwen dat geteld is, wordt het aantal jonge mannen afgetrokken als correctie voor de jonge (2 kj) vrouwen die niet apart zijn geteld, maar naar alle waarschijnlijkheid wel aanwezig waren. Wat dan overblijft is een groep volwassen vrouwen die niet broedt. Deze groep wordt van het aantal adulte mannetjes afgetrokken. Wat uiteindelijk overblijft is een groep adulte mannen waarvan wordt aangenomen dat hun vrouwtjes op het nest zitten. Samengevat gaat het om de volgende formule:

$$N \text{ broedende } \text{♀♀} = N \text{ adulte } \text{♂♂} - (N \text{ ♀♀} - N \text{ jonge } \text{♂♂})$$

De methodiek is overigens niet in alle jaren standaard toegepast. In 1999 en 2000 werden per seizoen twee

Figuur 2. Ligging van de Westerplas (plotnummer 879), vier steekproefgebieden (2032, 1299, 2197, 2196) op de Oosterkwelder en de Balg (54612) op Schiermonnikoog.

gedifferentieerde tellingen uitgevoerd; één eind april, de andere half mei (type telling 2; de Boer 2000a, 2000b; bijlage 1). Van die twee tellingen werden de gemiddelden berekend. In 2001 werd geen gedifferentieerde telling uitgevoerd, maar werden alleen volwassen mannetjes geteld (type telling 3; Klemann 2001). In de jaren 2002-06 werden alleen gedifferentieerde tellingen uitgevoerd halverwege mei (type telling 1; Oosterhuis *in serie*). Het jaar 2002 vormt hierop een uitzondering. Er werden toen twee tellingen uitgevoerd (1 mei en 17 mei), waarvan het gemiddelde werd genomen, overeenkomstig met 1999 en 2000 (Oosterhuis 2003a). De aantalsopgave van 2006 is een schatting op basis van het totale aantal Eiders op Schier tijdens een hoogwatertelling halverwege mei. Sinds 2009 worden jaarlijks twee gedifferentieerde tellingen uitgevoerd van Eiders, eind april en halverwege mei, aangevuld met een jongentelling, doorgaans begin juli. Om een goede methodische aanpak van eidertellingen in de Waddenzee te bediscussiëren is in 2012 echter een volledige set van vier tellingen uitgevoerd, ofwel twee gedifferentieerde tellingen en twee vrouwtjestellingen, conform tellingen elders in de Nederlandse Waddenzee (type telling 4; Klemann & Kleefstra 2012). In 2020 bleven eidertellingen uit door coronabeperkingen, waardoor tellingen niet gezamenlijk met Natuurmonumenten uitgevoerd konden worden. In het voorjaar van 2024 voerde Kees Oosterbeek de eerste eidertelling uit op 22-24 april. De tweede kwam voor rekening van de wadvogeltelgroep van Schier op 11 mei. Tellingen van eiderpullen werden gedurende juni en juli viermaal uitgevoerd (6-7 juni, 17-18 juni, 27-28 juni en 8-9 juli) door Sovon-collega's Kees Oosterbeek en Petra Manché om een betrouwbaardere indruk te krijgen van de jongenproductie. Een overzicht van de resultaten van alle eidertellingen staat in bijlage 1.

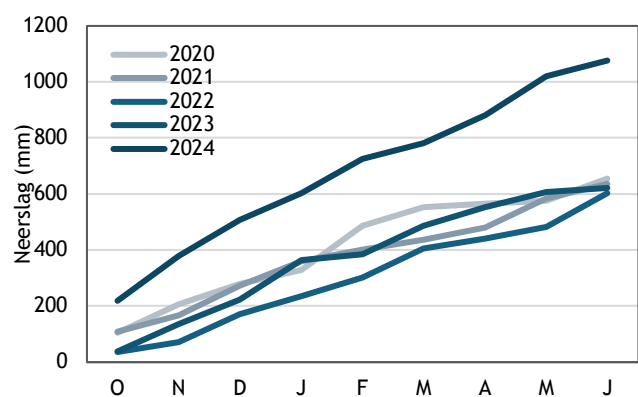
2.5. Terreingesteldheid en weersomstandigheden in 2024

De veranderingen van gebiedskarakteristieken als vegetatie in de duinen en op de kwelders zijn lastig te duiden. Eens in de zes jaar worden vegetatiekarteringen uitgevoerd op Schiermonnikoog, maar in de betreffende toelichtingen op die karteringen blijven vergelijkingen van resultaten tussen het ene en andere opnamejaar uit (o.a. Pranger & Tolman 2018, Pranger & Tolman 2024). Op basis van deze karteringen en ook onze anekdotische indrukken tijdens het veldwerk op Schiermonnikoog van jaar op jaar zijn veel terreindelen veel begroeider geraakt. Op het groene strand, de Noordzeeduinen en de hoge kwelder hebben struwelen zich uitgebreid, in het bijzonder Duindoorn. Op de midden- en lage kwelder geldt dat voor vegetaties waarin Zeekweek domineert (zie voor actuele

verspreiding en bedekking van vegetatietypes Pranger & Tolman 2024).

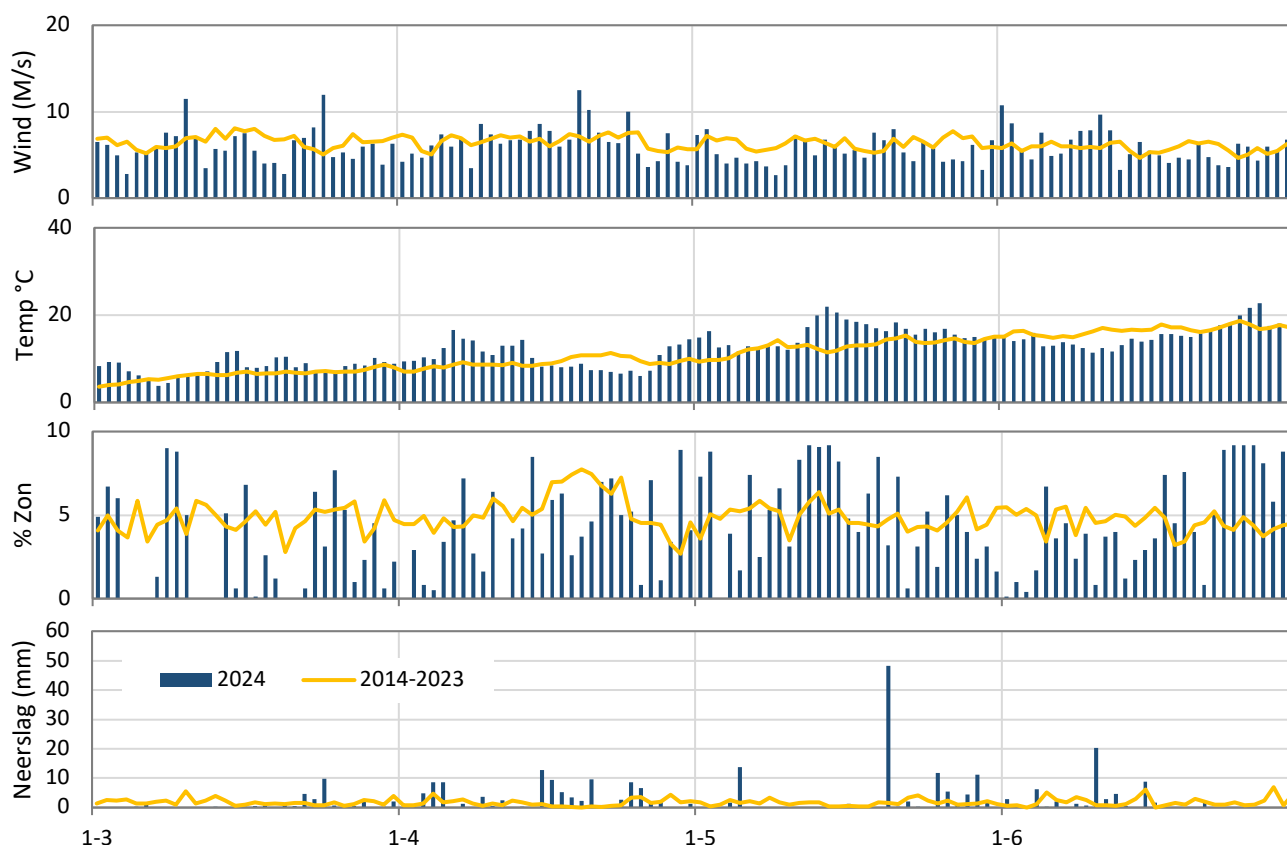
Naast successie van vegetatie spelen ook jaarvariabelen als weer en vochtigheid van het terrein mee. De winter van 2024 was zeer zacht, nat en somber. Op enkele korte periodes in december en januari na, bleef de temperatuur boven nul. Het is niet aannemelijk dat het winterweer in 2024 heeft geleid tot sterfte onder vorstgevoelige vogelsoorten. Het jaar 2024 onderscheidde zich vooral van de voorgaande jaren door de vele neerslag. In figuur 3 staat de cumulatieve hoeveelheid per maand, te beginnen in oktober van het voorgaande jaar in 2020-24. Daarbij is duidelijk dat de omstandigheden voorafgaande en tijdens het broedseizoen van 2024 niet alleen van meet af aan nat waren, maar dat ook bleven. Ook op Schiermonnikoog was het geïnventariseerde gebied natter dan in andere onderzoeksjaren. Bos in duinvalleien was dusdanig nat dat veel plekken amper tot niet op laarzen toegankelijk waren, met name tijdens de eerste ronde. Datzelfde gold voor de Strandvlakte en lage kwelder. Die laatste overspoelde in het voorjaar meerdere malen (Oosterkwelder, Balg en Rif), zoals tijdens de eerste ronde. Op 8-10 april stond het water bij hoog tij op de lage delen van de Oosterkwelder tot aan het Hoekstrapad, waarbij nesten van o.a. Grauwe Ganzen en Lepelaars verloren gingen. Ook begin juni was het tij stevig en kwamen lage delen onder water, waarbij op de Balg verschillende strandplevierennesten wegspoelden.

De omstandigheden voor inventarisatie waren landelijk in 2024 niet altijd gunstig, maar op Schiermonnikoog viel dat alleszins mee. Met name in april regende en waaide het relatief veel, waardoor het aantal dagen met optimale inventarisatie-omstandigheden beperkte (figuur 4). De relatief koude en natte periode in de loop van april kan er toe hebben geleid dat een deel van de broedvogels trek naar broedgebieden uitstelde en zangactiviteit gering was. Dit kan bij sommige soorten

Figuur 3. Jaarlijkse cumulatieve neerslagsom per maand in de periode oktober-juni in De Bilt voorafgaand aan en tijdens het broedseizoen (Bron: KNMI).

een drukkende invloed hebben gehad op de gevonden aantallen. In de overige maanden waren de weersomstandigheden, afgezien van een enkele dag met zware neerslag in mei en juni, redelijk gunstig voor inventarisatie. Ook de foto's van de laagte ten noorden van het Willemsduin, die sinds het rapport uit 2021 (Kleefstra 2021) in het rapport staan weergegeven, laten zien dat het tot en met de tweede ronde nat was, maar dat daar in mei en juni geen sprake meer van was.

Figuur 4. Gemiddelde windsnelheid, temperatuur, percentage zonneshijn en hoeveelheid neerslag per dag in 2024 en in de periode 2014-2023 in Lauwersoog (Bron: KNMI).

Laagte ten noorden van Willemsduin tijdens eerste ronde op 8 april 2024 (foto: Romke Kleefstra).

Laagte ten noorden van Willemsduin tijdens tweede ronde op 30 april 2024 (foto: Romke Kleefstra).

Laagte ten noorden van Willemsduin tijdens derde ronde op 20 mei 2024 (foto: Romke Kleefstra).

Laagte ten noorden van Willemsduin tijdens vierde ronde op 5 juni 2024 (foto: Romke Kleefstra).

Laagte ten noorden van Willemsduin tijdens vijfde ronde op 26 juni 2024 (foto: Romke Kleefstra).

Ook in de bossen en duinen van Schiermonnikoog was het tijdens de eerste twee inventarisatieronden dusdanig nat, dat ze op laarzen amper toegankelijk waren (foto: Sjoerd Bresser).

3. Resultaten

3.1. Soorten en aantallen

Met de integrale kartering werden in het natuurlijke deel van Schiermonnikoog 110 soorten broedvogels vastgesteld (tabel 2). Hiervan staan 31 soorten op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels (van Kleunen *et al.* 2017). De talrijkste broedvogelsoorten, na de met grote kolonies vertegenwoordigde Kleine Mantelmeeuw (7797 territoria) en Zilvermeeuw (2093 territoria), zijn Grauwe Gans (823 territoria), Fitis (744 territoria), Graspieper (707 territoria), Winterkoning (616 territoria) en Scholekster (503 territoria).

3.2. Vergelijkingen met eerdere integrale karteringen

Eerder vonden integrale karteringen van broedvogels op Schiermonnikoog plaats in 2001, 2006, 2012 en 2018. Op basis van de terreindelen die in alle jaren zijn onderzocht (figuur 1) is een vergelijking gemaakt (tabel 3). Ten opzichte van de vorige karteringen werden binnen het ‘vergelijkingsgebied’ meer soorten vastgesteld, namelijk 108 tegenover 94-106 tijdens de vorige karteringen. Van vier soorten werden niet eerder territoria opgevoerd tijdens integrale karteringen, te weten Soepeend, Zomertortel, Huismus en Roodmus. Ten opzichte van de laatste integrale

Tabel 2. Vastgestelde soorten en aantallen territoria van broedvogels op Schiermonnikoog in 2014. Rode Lijstsoorten zijn vet weergegeven. Voor Eider zie bijlage 1.

soort	N	N/ 100 ha	soort	N	N/ 100 ha	soort	N	N/ 100 ha
Brandgans	1	0,0	Kokmeeuw	300	4,3	Sprinkhaanzanger	73	1,0
Grauwe Gans	823	11,7	Zwartkopmeeuw	1	0,0	Zwartkop	255	3,6
Nijlgans	43	0,6	Stormmeeuw	176	2,5	Tuinfluiter	173	2,5
Bergeend	167	2,4	Grote Mantelmeeuw	3	0,0	Braamsluiper	120	1,7
Zomertaling	2	0,0	Zilvermeeuw	2093	29,7	Grasmus	374	5,3
Slobeend	25	0,4	Kleine Mantelmeeuw	7797	110,7	Vuurgoudhaan	3	0,0
Krakeend	29	0,4	Visdief	50	0,7	Goudhaan	8	0,1
Wilde Eend	102	1,4	Aalscholver	178	2,5	Winterkoning	616	8,7
Soepeend	3	0,0	Lepelaar	295	4,2	Boomkruiper	14	0,2
Wintertaling	7	0,1	Kleine Zilverreiger	5	0,1	Spreeuw	5	0,1
Tafeleend	9	0,1	Sperwer	2	0,0	Zanglijster	75	1,1
Kuifeend	36	0,5	Havik	3	0,0	Grote Lijster	2	0,0
Eider	+	-	Bruine Kiekendief	31	0,4	Merel	198	2,8
Fazant	262	3,7	Buizerd	10	0,1	Grauwe Vliegenvanger	91	1,3
Nachtzwaluw	1	0,0	Ransuil	1	0,0	Roodborst	208	3,0
Koekoek	16	0,2	Velduil	2	0,0	Blauwborst	139	2,0
Holenduif	54	0,8	Grote Bonte Specht	25	0,4	Nachtegaal	93	1,3
Houtduif	143	2,0	Grauwe Klauwier	1	0,0	Bonte Vliegenvanger	1	0,0
Zomertortel	1	0,0	Wielewaal	1	0,0	Gekraagde Roodstaart	54	0,8
Turkse Tortel	4	0,1	Ekster	13	0,2	Roodborsttapuit	74	1,1
Waterral	13	0,2	Kauw	103	1,5	Tapuit	2	0,0
Porseleinhoen	1	0,0	Zwarte Kraai	44	0,6	Huisemus	4	0,1
Waterhoen	20	0,3	Pimpelmees	80	1,1	Heggenmus	202	2,9
Meerkoet	34	0,5	Koolmees	142	2,0	Gele Kwikstaart	20	0,3
Dodaars	5	0,1	Baardman	8	0,1	Witte Kwikstaart	18	0,3
Fuut	4	0,1	Boomleeuwerik	2	0,0	Graspieper	707	10,0
Scholekster	503	7,1	Veldleeuwerik	310	4,4	Boompieper	9	0,1
Kluut	5	0,1	Oeverzwaluw	288	4,1	Vink	153	2,2
Kievit	53	0,8	Boerenzwaluw	24	0,3	Appelvink	6	0,1
Bontbekplevier	7	0,1	Staartmees	15	0,2	Goudvink	6	0,1
Kleine Plevier	1	0,0	Fluiter	7	0,1	Roodmus	1	0,0
Strandplevier	15	0,2	Fitis	744	10,6	Groenling	128	1,8
Wulp	47	0,7	Tjiftjaf	268	3,8	Kneu	156	2,2
Grutto	2	0,0	Rietzanger	295	4,2	Kleine Barmsijs	10	0,1
Houtsnip	27	0,4	Kleine Karekiet	59	0,8	Putter	78	1,1
Watersnip	2	0,0	Bosrietzanger	54	0,8	Rietgors	154	2,2
Tureluur	196	2,8	Spotvogel	89	1,3			

Tabel 3. Vergelijkingstabel met vastgestelde soorten en aantallen territoria tijdens integrale karteringen in 2001, 2006, 2012, 2018 en 2024, berekend over dat deel van Schiermonnikoog dat in alle deze vijf jaren is geïnventariseerd (figuur 1). Voor Eider zie bijlage 1.

soort	2001	2006	2012	2018	2024
Grote Canadese gans	2	1	0	0	0
Brandgans	0	0	0	2	1
Grauwe Gans	32	29	210	364	821
Kolgans	2	0	0	0	0
Knobbelzwaan	1	1	0	0	0
Nijlgans	0	5	8	27	43
Bergeend	328	274	412	226	167
Zomertaling	0	0	1	0	2
Slobeend	32	19	67	43	25
Krakeend	26	30	53	41	28
Smient	1	0	0	0	0
Wilde Eend	180	-	167	134	99
Soepeend	0	-	0	0	3
Pijlstaart	1	0	0	0	0
Wintertaling	6	3	5	0	7
Krooneend	0	0	0	1	0
Tafeleend	9	4	25	16	9
Kuifeend	11	9	50	25	36
Eider	+	+	+	+	+
Kwartel	1	0	2	2	0
Fazant	135	102	230	290	261
Nachtzwaluw	0	0	1	0	1
Geoorde Fuut	1	0	0	0	0
Koekoek	27	13	16	8	16
Holenduif	63	50	29	22	53
Houtduif	109	-	88	113	141
Zomertortel	0	0	0	0	1
Turkse Tortel	2	1	4	9	4
Roerdomp	3	0	0	0	0
Waterral	14	7	1	8	13
Porseleinhoen	1	1	1	1	1
Waterhoen	11	7	10	15	20
Meerkoet	30	8	15	26	34
Dodaars	4	2	0	2	5
Fuut	8	6	6	4	4
Scholekster	1036	538	433	442	407
Kluut	19	3	1	3	3
Kievit	55	79	42	22	49
Bontbekplevier	2	0	1	1	1
Kleine Plevier	0	0	0	1	1
Strandplevier	4	7	3	0	0
Wulp	71	64	53	67	45
Grutto	11	2	5	0	2
Houtsnip	17	34	21	11	27
Watersnip	2	0	0	0	2
Tureluur	129	137	103	195	176
Kokmeeuw	6921	612	79	33	42
Stormmeeuw	839	479	>109	90	126
Grote Mantelmeeuw	1	0	0	3	3
Zilvermeeuw	10212	5045	>3095	1658	2011
Kleine Mantelmeeuw	10668	10568	>4999	7333	7775
Visdief	1364	311	27	4	35
Grote Stern	2	0	0	0	0
Noordse Stern	43	9	0	0	0
Aalscholver	0	0	18	91	178
Lepelaar	192	208	210	225	295
Boomvalk	1	1	0	0	0
Torenvalk	0	1	1	0	0
Kleine Zilverreiger	2	6	0	0	5
Sperwer	2	1	2	1	2
Havik	3	3	4	4	3
Bruine Kiekendief	27	14	24	17	31
Blauwe Kiekendief	12	8	1	0	0
Buizerd	4	6	4	5	10

soort	2001	2006	2012	2018	2024
Ransuil	0	1	0	0	1
Velduil	1	3	5	4	2
Kerkuil	1	0	1	0	0
Grote Bonte Specht	3	4	7	21	25
Grauwe Fitis	0	0	0	1	0
Grauwe Klauwier	0	0	0	0	1
Wielewaal	2	1	0	0	1
Ekster	37	9	15	20	11
Kauw	288	56	125	95	100
Zwarte Kraai	34	26	60	56	44
Pimpelmees	24	-	38	65	78
Koolmees	100	-	90	127	139
Baardman	7	1	3	0	8
Boomleeuwerik	0	0	4	2	2
Veldleeuwerik	198	215	207	365	299
Oeverzwaluw	51	50	75	119	288
Boerenzwaluw	1	-	4	12	19
Ringmus	1	0	0	0	0
Staartmees	26	13	20	13	15
Fluiter	4	3	1	6	7
Fitis	852	-	719	665	738
Tijftjaf	106	98	210	207	267
Rietzanger	147	156	100	135	295
Kleine Karekiet	69	49	70	46	56
Bosrietzanger	17	14	23	16	54
Spotvogel	39	43	54	79	89
Sprinkhaanzanger	74	91	35	45	73
Zwartkop	34	62	131	232	255
Tuinfluiter	37	50	64	100	172
Braamsluiper	40	80	74	90	118
Sijs	1	1	1	0	0
Grasmus	182	218	282	411	371
Vuurgoudhaan	2	0	1	4	3
Goudhaan	20	4	7	3	8
Winterkoning	818	-	386	617	610
Boomkruiper	12	8	9	11	14
Spreeuw	0	-	1	2	5
Zanglijster	32	22	46	80	74
Grote Lijster	2	0	2	2	2
Merel	99	-	146	256	193
Grauwe Vliegenvanger	31	21	17	58	90
Roodborst	70	-	20	92	207
Blauwborst	8	14	58	79	139
Nachtegaal	16	28	53	73	93
Bonte Vliegenvanger	0	0	0	1	1
Gekraagde Roodstaart	23	13	42	31	52
Roodborsttapuit	15	10	47	63	74
Tapuit	26	5	0	0	2
Huismus	0	-	0	0	4
Heggenmus	165	11	149	217	201
Gele Kwikstaart	0	0	3	2	20
Witte Kwikstaart	29	8	19	23	16
Graspieper	502	408	409	828	697
Boompieper	1	1	1	8	9
Vink	88	52	124	168	153
Appelvink	1	0	1	9	6
Goudvink	0	0	0	1	6
Roodmus	0	0	0	0	1
Groenling	33	20	81	100	126
Kneu	121	69	122	175	154
Kleine Barmsijs	56	30	54	16	10
Putter	12	17	66	57	77
Rietgors	92	91	106	172	154

kartering in 2018 ontbreken Krooneend, Kwartel en Grauwe Fits in de lijst; alle drie zeer onregelmatige broedvogels. Het aantal soorten dat getalsmatig is toegenomen op basis van de vijf karteringen in de periode 2001-24 is met ruim 40 veel groter dan het aantal soorten dat afnam (18). De soorten die in grotere aantallen worden vastgesteld zijn vooral soorten die profiteren van een toename aan bomen, struiken en riet, zoals Grote Bonte Specht, Boompieper, Heggenmus, Roodborst, Nachtegaal, Blauwborst, Gekraagde Roodstaart, Roodborsttapuit, Merel, Zanglijster, Rietzanger, Bosrietzanger, Spotvogel, Braamsluiper, Grasmus, Tuinfluiter, Zwartkop, Tjiftjaf, Grauwe Vliegenvanger, Pimpelmees, Koolmees, Spreeuw, Vink, Groenling, Putter, Kneu, Goudvink, Appelvink en Rietgors. Andere soorten die toegenomen zijn, zijn Aalscholver, Lepelaar, Grauwe Gans, Nijlgans, Buizerd, Fazant, Waterhoen, Veldleeuwerik, Oeverzwaluw, Boerenzwaluw, Graspieper en Gele Kwikstaart. Daar staat tegenover dat de soorten die schaarser worden over het algemeen karakteristieke broedvogels van duinen en kwelders zijn, zoals Bergeend, Scholekster,

Kluut, Wulp, Kokmeeuw, Stormmeeuw, Zilvermeeuw, Visdief en Tapuit. Andere soorten die afnemen zijn Ekster, Kauw, Zwarte Kraai en Kleine Barmstijfs.

3.3. Broedvogels in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder

In de vaste steekproefgebieden (675 ha; figuur 2) werden 48 soorten broedvogels vastgesteld (tabel 4, excl. Eider), wat overeenkomt met het aantal in 2023 en het gemiddelde aantal over de afgelopen 10 jaar (bijlage 2). Elf soorten staan op de Rode Lijst (tabel 4). Voor een groot deel komen de ontwikkelingen in de steekproefgebieden overeen met die we op basis van de integrale karteringen zien (§ 3.2). Karakteristieke broedvogels van duinen en kwelders zijn schaarser geworden of verdwenen, broedvogels van riet en struwelen nemen toen. Toch geldt dat niet voor alle soorten. Zo zijn de aantallen van Wulp en Scholekster nog tamelijk stabiel. Daarnaast neemt de Fitis toe, in tegenstelling tot de landelijke trend en de aantallen op de westkant van het

Tabel 4. Vastgestelde soorten en aantallen territoria van broedvogels in de 4 proefvlakken (675 ha; figuur 2) op de Oosterkwelder in de afgelopen vijf jaar (2020-2024). De volledige meetreeks sinds 1998 staat weergegeven in bijlage 2. Rode Lijstsoorten zijn vet weergegeven.

soort	2020	2021	2022	2023	2024	N/ 100 ha
Grauwe Gans	115	178	126	163	130	19,3
Nijlgans	10	15	13	14	19	2,8
Bergeend	37	42	46	45	41	6,1
Slobeend	0	0	2	1	0	0,0
Krakeend	0	5	1	2	1	0,1
Wilde Eend	3	0	5	8	5	0,7
Fazant	28	26	33	31	27	4,0
Kwartel	0	0	2	0	0	0,0
Koekoek	2	1	1	1	3	0,4
Holenduif	1	6	2	1	7	1,0
Houtduif	5	1	3	2	2	0,3
Waterral	0	0	0	0	1	0,1
Scholekster	114	115	113	89	97	14,4
Kluut	2	0	0	0	1	0,1
Kievit	0	0	0	1	0	0,0
Bontbekplevier	0	0	1	0	0	0,0
Wulp	18	16	14	16	18	2,7
Houtsnip	0	0	0	1	0	0,0
Tureluur	15	12	16	9	15	2,2
Kokmeeuw	65	95	105	75	28	4,1
Zwartkopmeeuw	0	0	1	0	0	0,0
Stormmeeuw	14	15	25	33	22	3,3
Zilvermeeuw	1861	1103	998	1564	1154	171,0
Kl. Mantelmeeuw	2878	3367	3281	3851	3062	453,6
Lepelaar	30	62	64	61	65	9,6
Kl. Zilverreiger	1	0	0	0	0	0,0
Br. Kiekendief	9	9	8	15	11	1,6
Buizerd	0	0	0	1	1	0,1
Velduil	0	0	0	7	1	0,1
Kauw	55	57	38	42	53	7,9

soort	2020	2021	2022	2023	2024	N/ 100 ha
Zwarte Kraai	4	3	1	2	0	0,0
Koolmees	2	1	3	0	0	0,0
Veldleeuwerik	125	111	135	130	127	18,8
Oeverzwaluw	57	61	30	93	40	5,9
Fitis	76	59	83	85	95	14,1
Tjiftjaf	3	4	10	9	10	1,5
Rietzanger	29	23	30	55	64	9,5
Kleine karekiet	1	1	0	0	2	0,3
Bosrietzanger	0	0	2	4	9	1,3
Spotvogel	2	5	1	2	4	0,6
Sprinkhaanzanger	21	10	14	24	25	3,7
Zwartkop	6	5	9	10	10	1,5
Tuinfluiter	5	0	3	1	1	0,1
Braamsluiper	9	6	10	13	5	0,7
Grasmus	65	75	79	73	49	7,3
Winterkoning	42	40	57	53	66	9,8
Zanglijster	2	1	2	1	0	0,0
Merel	3	4	6	5	6	0,9
Roodborst	1	0	0	0	0	0,0
Blauwborst	3	13	17	9	7	1,0
Nachtegaal	5	8	11	13	9	1,3
Roodborsttapuit	17	15	15	10	18	2,7
Tapuit	1	0	1	0	0	0,0
Heggenmus	11	7	12	17	21	3,1
Gele Kwikstaart	0	0	1	0	1	0,1
Graspieper	129	136	136	156	125	18,5
Groenling	1	2	7	1	4	0,6
Kneu	10	11	17	6	17	2,5
Putter	1	1	1	0	1	0,1
Rietgors	40	26	39	35	14	2,1

eiland. Ook valt op dat enkele zangvogels van riet en struwelen op de lange termijn wel toenemen, maar ten opzichte van 2023 een opvallend terugval laten zien, zoals Grasmus, Blauwborst, Nachtegaal en Rietgors. Ook de Graspieper laat dit zien. Of dit te maken heeft gehad met de relatief koude en natte periode in de loop van april (zie § 2.5) is moeilijk te zeggen. Nieuwe soort in de lange monitoringreeks is de Waterral.

3.4. Broedvogels van de Westerplas

In het kader van het project 'Wij & Wadvogels' wordt de Westerplas (52,9 ha; figuur 2) sinds 2022 weer als BMP-proefvlak op alle soorten broedvogels onderzocht (tabel 5). Eerder gebeurde dat ook met bijna jaarlijkse regelmaat in de periode 1992-2007 (bijlage

3). In 2024 werden van 60 soorten territoria vastgesteld in het proefvlak, excl. Eider. Daarvan staan 10 soorten op de Rode Lijst (tabel 5). Soorten die door de jaren heen toenamen zijn enerzijds soorten die het landelijk goed doen, anderzijds broedvogels van struwelen. Het gaat dan om Grauwe Gans, Aalscholver, Lepelaar, Fitis, Tjiftjaf, Zwartkop, Tuinfluiter, Braamsluiper, Grasmus, Winterkoning, Zanglijster, Merel, Blauwborst, Heggenmus, Vink en Groenling. In 2023 vestigde de Kleine Zilverreiger zich met twee paren aan de Westerplas, wat in 2024 opliep naar vijf paren. Soorten die afnemen zijn soorten van grazig terrein en riet, zoals Meerkoet, Scholekster, Kievit, Kleine Karekiet en Rietgors. Op de lange termijn (zie bijlage 2) vallen de afnames van broedvogels van nat riet op, zoals Baardman en Kleine Karekiet. Een geschikte rietzoom rond de plas is dan ook nagenoeg verdwenen.

Tabel 5. Vastgestelde soorten en aantallen territoria van broedvogels in BMP-proefvlak Westerplas (52,9 ha; figuur 2) op in 2018 en 2022-2024). De volledige meetreeks sinds 1992 staat weergegeven in bijlage 3. Rode Lijstsoorten zijn vet weergegeven.

soort	N/100					soort	N/100				
	2018	2022	2023	2024	ha		2018	2022	2023	2024	ha
Brandgans	1	1	0	0	0,0	Koolmees	11	4	4	6	11,3
Grauwe Gans	22	26	41	20	37,8	Veldleeuwerik	1	0	1	1	1,9
Nijlgans	1	1	1	2	3,8	Staartmees	2	0	1	1	1,9
Bergeend	16	12	8	6	11,3	Fitis	30	49	40	38	71,9
Zomertaling	0	0	1	1	1,9	Tjiftjaf	8	7	8	9	17,0
Slobeend	11	12	10	5	9,5	Rietzanger	13	17	20	10	18,9
Krakeend	7	5	6	4	7,6	Kleine Karekiet	11	8	12	8	15,1
Wilde Eend	21	9	10	7	13,2	Bosrietzanger	3	0	5	6	11,3
Soepeend	0	0	0	1	1,9	Spotvogel	2	3	3	3	5,7
Wintertaling	0	0	0	1	1,9	Sprinkhaanzanger	0	1	2	0	0,0
Tafeleend	12	6	7	5	9,5	Zwartkop	7	7	9	8	15,1
Kuifeend	9	7	17	9	17,0	Tuinfluiter	6	7	6	6	11,3
Fazant	10	4	5	7	13,2	Braamsluiper	3	4	6	3	5,7
Koekoek	0	1	1	1	1,9	Grasmus	6	4	7	6	11,3
Holenduif	1	1	0	0	0,0	Winterkoning	16	27	18	20	37,8
Houtduif	5	8	4	8	15,1	Zanglijster	4	5	2	4	7,6
Waterral	3	1	2	3	5,7	Merel	13	14	11	9	17,0
Waterhoen	10	4	5	8	15,1	Grauwe Vliegenvanger	0	0	2	2	3,8
Meerkoet	8	5	6	6	11,3	Roodborst	0	6	7	5	9,5
Dodaars	0	0	1	1	1,9	Blauwborst	14	15	15	20	37,8
Fuut	4	3	3	3	5,7	Nachtegaal	2	3	6	2	3,8
Geoorde Fuut	0	0	1	0	0,0	Gekraagde Roodstaart	1	0	0	0	0,0
Scholekster	3	5	4	3	5,7	Roodborsttapuit	1	0	1	1	1,9
Kievit	1	2	3	2	3,8	Heggenmus	6	9	9	5	9,5
Kleine Plevier	0	0	3	0	0,0	Witte Kwikstaart	1	0	1	1	1,9
Wulp	0	1	1	0	0,0	Graspieper	6	4	4	3	5,7
Houtsnip	0	0	1	1	1,9	Boompieper	0	0	0	1	1,9
Tureluur	0	1	1	1	1,9	Vink	7	4	8	9	17,0
Aalscholver	91	169	162	178	336,7	Goudvink	0	0	1	1	1,9
Lepelaar	25	89	79	70	132,4	Groenling	2	5	7	5	9,5
Kleine Zilverreiger	0	0	2	5	9,5	Kneu	3	4	5	5	9,5
Bruine Kiekendief	1	1	1	0	0,0	Kleine Barmsijs	0	0	1	1	1,9
Ekster	1	0	0	0	0,0	Putter	3	3	3	3	5,7
Zwarte Kraai	5	1	2	3	5,7	Rietgors	10	4	2	1	1,9
Pimpelmees	0	1	0	2	3,8						

3.5. Broedvogels van de Balg

De Balg werd door de jaren heen zo nu en dan bezocht om te kijken of er ook strandbroeders als Strandplevieren, Dwergsterns, Visdieven en/of Noordse Sterns broedden. Daarnaast brengt de wadvogeltelgroep van Schiermonnikoog al sinds jaar en dag een bezoek aan de Balg in mei in het kader van de monitoring van watervogels op gezamenlijk hoogwatervluchtplaatsen, waarbij ook altijd gelet wordt op strandbroeders. Met name Strandplevieren waren al jaren afwezig totdat de wadvogeltelgroep in het voorjaar van 2022 enkele broedverdachte individuen en paren opmerkte. Vanaf dat moment is de aandacht op de Balg (1160,9 ha; figuur 2) gevestigd en zijn in zowel 2023 als 2024 alle soorten broedvogels er geïnventariseerd (tabel 6). Op het strand en in de jonge duintjes kwamen slechts zes soorten vogels tot broeden, waarvan alleen de Scholekster niet op de Rode Lijst staat (tabel 6). Zowel Scholekster, Bontbekplevier en Strandplevier waren alle talrijker dan een jaar eerder. Met 13 paar is de Balg binnen de Nederlandse Waddenzee van belang als broedgebied van Strandplevieren.

3.6. Kolonievogels en zeldzame broedvogels

Sinds 2014 worden kolonievogels op Schiermonnikoog integraal geteld, afgezien van de Oeverzwaluw (tabel 7). Voor zeldzame broedvogels is dat lastiger te bewerkstelligen, zoals Bruine Kiekendief. In tabel 7 staan de aantallen (voor zover bekend) op een rij. Bij de kolonievogels zien we dat aantallen van Lepelaar,

Tabel 6. Vastgestelde soorten en aantallen territoria van broedvogels in BMP-proefvlak Balg (1160,9 ha; figuur 2) 2022-2024. In 2022 ging alleen aandacht uit naar schaarse/zeldzame strandbroeders, in 2023 en 2024 alle soorten. Rode Lijstsoorten zijn vet weergegeven.

soort	2022	2023	2024	N/100 ha
Scholekster	-	21	30	2,6
Bontbekplevier	1	2	4	0,3
Strandplevier	7	5	13	1,1
Wulp	-	2	2	0,2
Stormmeeuw	-	0	0	0,0
Dwergstern	12	0	0	0,0
Noordse Stern	1	0	0	0,0
Veldleeuwrik	-	5	6	0,5
Oeverzwaluw	-	16	0	0,0
Graspieper	-	0	1	0,1

Zilvermeeuw, Kleine Mantelmeeuw en Visdief in de afgelopen 10 jaar fluctueren, maar door de bank genomen stabiel zijn. De grote veranderingen speelden zich daarvoor af, met afnames bij meeuwen en sterns, en een toename bij de Lepelaar. Ook Aalscholvers namen toe. Oeverzwaluwen waren mogelijk niet eerder zo talrijk als in 2024, maar aantallen zijn onvolledig in jaren zonder integrale kartering.

Bij de zeldzame soorten zien we de terugkeer van de Kleine Zilverreiger en grotere aantallen bij Bruine Kiekendief, Bontbekplevier en Strandplevier (tabel 7). Bij de Bruine Kiekendief zal het totaalaantal op Schiermonnikoog in 2023 waarschijnlijk hoger hebben gelegen dan in 2024, maar de soort werd toen niet 'eilanddekkend' geïnventariseerd.

Tabel 7. Kolonievogels en zeldzame broedvogels op Schiermonnikoog in de periode 2001, 2006, 2012-2024. Rode Lijstsoorten zijn vet weergegeven.

soort	2001	2006	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lepelaar	192	208	210	239	230	238	329	225	246	250	351	315	277	295
Aalscholver	0	0	18	20	26	37	58	91	96	66	73	169	162	178
Kokmeeuw	6921	612	79	185	52	72	21	33	17	231	187	423	171	300
Stormmeeuw	839	479	>116	67	74	48	98	94	55	115	96	46	136	193
Zilvermeeuw	10212	5045	>3095	1454	2107	1766	1151	1659	1748	3431	3218	2037	2214	2093
Kleine Mantelmeeuw	10668	10568	>4999	7036	7601	6220	5297	7333	5097	6351	7560	7116	7525	7797
Dwergstern	0	0	0	0	0	0	0	11	11	-	0	12	0	0
Visdief	1364	311	27	77	58	56	25	26	3	20	6	60	75	50
Noordse Stern	45	9	0	0	4	4	4	0	2	0	0	1	0	0
Oeverzwaluw	51	50	75	38	>64	>38	>107	119	>30	>57	>61	>30	>93	288
Kleine Zilverreiger	2	7	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	2	5
Bruine Kiekendief	27	14	24	-	-	23	19	17	-	-	23	21	>22	31
Blauwe Kiekendief	1	8	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Slechtvalk	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Bontbekplevier	5	0	1	-	-	-	-	1	-	-	-	3	2	7
Strandplevier	5	7	3	-	-	-	-	0	-	-	-	9	5	15
Grote Mantelmeeuw	1	0	0	0	0	2-3	1	3	3	1	3	1	1	3
Velduil	0	3	5	3	1	4	2	4	2	0	0	0	10	2
Tapuit	3	5	0	>2	>1	>1	>2	0	-	>2	-	>1	-	2

3.7. Soortbesprekingen

Grauwe Gans, 823 territoria

Grauwe Ganzen breidden in de afgelopen 25 jaar hun broedgebied uit vanaf de westkant van Schiermonnikoog (Westerplas en Binnenkwelder) tot ver op de Oosterkwelder. Inmiddels broeden ze daar al op de uiterste oostpunt van de kwelder en ook op de lage delen nabij het wad. Het aantal nam toe van 32 territoria in 2001 tot 823 territoria in 2024. Dat komt neer op een jaarlijkse groei van 14%. De natte omstandigheden in de duinen en bossen in het begin van het voorjaar maakten veel delen van het duin- en bosgebied aantrekkelijk voor Grauwe Ganzen om er te nestelen. Hoge springtijden in begin april zorgden ervoor dat op de lage delen van de Oosterkwelder nesten wegspoelden, hoewel er ook nesten leken te zijn waar – ondanks overstroming – een deel van het legsel bleef liggen en Grauwe Ganzen op b.v. 2 eieren doorbroedden. Hoe succesvol de soort in 2024 was in aantal jongen per paar is niet te zeggen.

Met de natte omstandigheden in de bossen van Schiermonnikoog in het voorjaar van 2024 gingen ook Grauwe Ganzen over tot broeden in bossen, 2 mei 2024 (foto: Sjoerd Bresser).

Tafeleend, 9 territoria

Er werden negen territoria van de Tafeleend vastgesteld op Schiermonnikoog. Dat aantal komt overeen met dat in 2001, maar ligt lager dan de twee voorgaande integrale karteringen. Gedurende het broedseizoen werden verspreid over het eiland paren waargenomen, en begin juni kon broedzekerheid worden vastgesteld toen op de Strandvlakte twee paren met jongen werden gezien. Ook bij het Kapeglop, waar de omstandigheden dit jaar nat waren, werden twee paren met jongen aangetroffen. Op de Westerplas werden van de vijf territoria drie paren met jongen waargenomen.

Eider

De gedifferentieerde eidertellingen leverden in 2024 ten opzichte van een jaar eerder geen grote aantalsveranderingen op. Het aantal volwassen mannetjes was evenals in 2023 aan de hoge kant in vergelijking met de periode 2009-22 (figuur 5). In dit overzicht (zie voor basisdata bijlage 1) wordt de Balg al sinds jaar en dag buiten beschouwing gelaten, aannemende dat zich

Typische nestplaats van een Eider op Schiermonnikoog, op een laag duintje, onder Duindoorn, 4 mei 2024 (foto: Sjoerd Bresser).

daar met name mannetjes verzamelen die mogelijk van elders komen. Dat is echter slechts een aanname. Tijdens de telling in mei hielden zich daar nog eens 1629 mannen op en 107 vrouwen.

Doorgaans wordt er één keer per seizoen een telling van jonge Eiders uitgevoerd in begin juli. In het kader van het project 'Wij & Wadvogels' vonden in 2024 vier jongentellingen plaats, vanaf begin juni om de tien dagen (figuur 6; gegevens K. Oosterbeek en P. Manche, Sovon). De verwachting was dat het aantal jongen in de loop van de tijd zou afnemen, enerzijds door sterfte van jongen, anderzijds door verplaatsingen van crèches het wad op. Er lijkt echter geen afname in de loop van het seizoen te zijn geweest, hoewel niet valt uit te sluiten dat alsnog crèches het wad op bewegen en de telling van

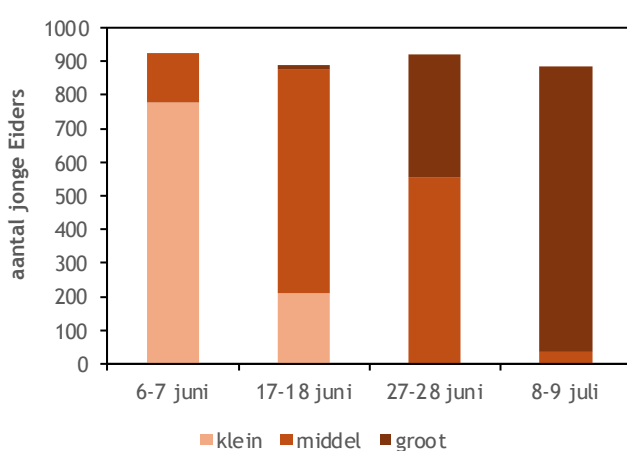
begin juli uiteindelijk een onderschatting is. Wanneer we die telling uit begin juli toevoegen aan de reeks van jongentellingen die sinds 2009 jaarlijks worden uitgevoerd, dan lijken de Eiders op Schiermonnikoog de laatste jaren succesvoller (figuur 7).

Nachtzwaluw, 1 territorium

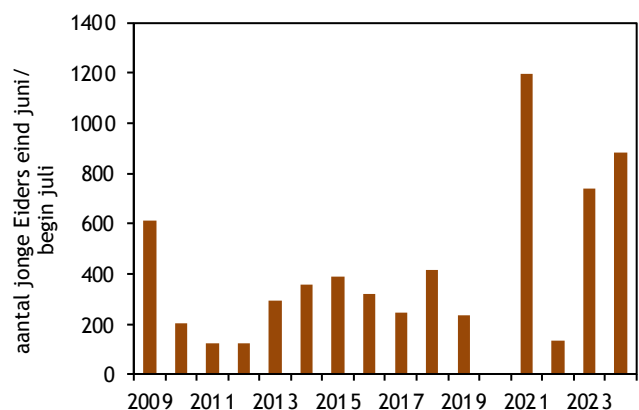
Tijdens avondbezoeken op 29 mei en 11 juni werd een baltsende Nachtzwaluw waargenomen ten oosten van de Tweede Dennen op de Kapvlakte. Op 11 juni was de zangactiviteit echter beperkt, met slechts enkele korte strofen die al snel verstomden. Ook in 2012 werd de soort tijdens de integrale kartering vastgesteld (tabel 3; Klemann & Kleefstra 2012).

Figuur 5. Aantallen adulte Eiders tijdens gedifferentieerde eidertellingen in april en mei 1999-2024. Van niet alle jaren zijn aantallen beschikbaar (zie § 2.4 en bijlage 1).

Figuur 6. Aantallen jonge Eiders tijdens tellingen in de periode begin juni tot en met begin juli 2024 op Schiermonnikoog, verdeeld over drie grootteklassen (klein = donsjongen, middel = halfwas jongen, groot = volledig in de veren).

Figuur 7. Aantallen jonge Eiders tijdens tellingen begin juli 2009-2024. In 2020 werden geen tellingen van jonge Eiders uitgevoerd (zie § 2.4).

Zomertortel, 1 territorium

Op 24 mei werd een koerende Zomertortel waargenomen in een duindoorn top in de duinen ten westen van het Minne Onnespad, gevolgd door een losse waarneming van een enkele vogel op 19 juni op ongeveer dezelfde locatie. Deze waarnemingen zijn voldoende voor het opvoeren van een territorium. Echter blijft het onduidelijk of de vogel gepaard is geraakt en daadwerkelijk succesvol heeft gebroed.

Porseleinhoen, 1 territorium

Op 5 mei werd op de zuidrand de Strandvlakte een roepend Porseleinhoen gehoord in de avondschemering. De vogel hield zich op in lage riet- en pitrusvegetatie met enkeldiep water. Ook tijdens de integrale kartering in 2018 bevond zich een porseleinhoenenterritorium in de Strandvlakte (Kleefstra & Klemann 2018).

Zomertortel in de duinen ten westen van het Minne Onnespad (foto: Sjoerd Bresser).

Scholekster, 503 territoria

Hoewel tijdens de tweede integrale kartering in 2006 sprake was van een enorme afname van het aantal paren Scholeksters in het natuurlijke deel van Schiermonnikoog (Klemann & Kleefstra 2006), blijven de aantallen sindsdien vrijwel gelijk (tabel 3). Dat is ook het geval in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder (bijlage 2). De verspreiding verandert wel enigszins met de jaren. Zo is het groene strand nog van geringe betekenis door vegetatiesuccessie (sterke ontwikkeling Duindoorns), terwijl de uiteinden van het eilanden door kweldervorming (Rif) en ontwikkeling van embryonale duinen (Balg) geschikt zijn geworden en meer paren herbergen.

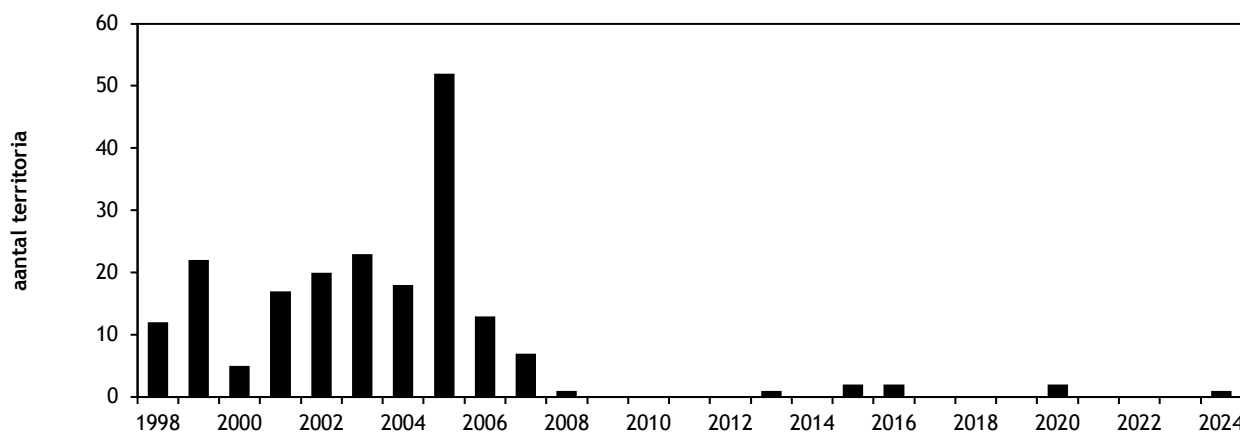
Kluut, 5 territoria

Vier paar Kluten vestigden zich dit jaar op de jonge kwelder van het Rif, maar lijken niet alle vier succesvol te zijn geweest. Tijdens het bezoek op 28 mei werden in het noordelijke deel twee paren waargenomen, die ook bij eerdere rondes aanwezig waren en duidelijke binding leken te hebben met dit deel van de kwelder.

Tijdens hetzelfde bezoek werden in de zuidpunt van het Rif twee fel alarmerende paren gezien, waarvan één paar twee donsjongen had, terwijl bij het andere paar geen jongen werden gezien. Ook in 2023 kwamen Kluten tot broeden op het Rif (5 paar; Kleefstra & Bresser 2023). Op de Oosterkwelder hield zich één paar op. Hier was de Kluut in de steekproefgebieden in de eerste 10 jaar van de lopende monitoring vaste broedvogel, maar is het voorkomen sinds 2008 onregelmatig (figuur 8).

Bontbekplevier, 7 territoria

Het aantal van zeven territoria van de Bontbekplevier is het hoogste sinds er integrale karteringen worden uitgevoerd. Dat komt mede omdat de Balg ditmaal bij de kartering was inbegrepen. Op de Balg zaten vier paartjes. Van één paar werd op 24 mei een nest gevonden. Op dezelfde plek vertoonde het paar op 7 juni afleidingsgedrag. De drie andere paren hielden zich op bij/op de schelpenbank die op de overgang van de embryonale duintjes naar de vlakke oostpunt van de Balg ligt. Eind mei en begin juni alarmeerden paren hier. Op 25 juni vertoonden in totaal vier paartjes

Figuur 8. Aantalsverloop van de Kluut in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder in de periode 1998-2024. In 2011 zijn de steekproefgebieden niet op broedvogels geïnventariseerd.

afleidingsgedrag op de groene wadvlakte ten zuiden van de embryonale duintjes en schelpenbank. Dat lijkt erop te wijzen dat alle vier paren eind juni nog jongen zouden hebben. Aangezien begin juni een opgestuwd tij ervoor zorgde dat vrijwel alle Strandplevieren hun nesten verloren, is het opmerkelijk dat de ‘bontbekken’ wel succesvol waren, wat mogelijk te maken heeft dat ze het al nestelend net iets hoger op zoeken. Op het Westerstrand werd op 20 juni een nest gevonden. Een tweede paar vertoonde alarmgedrag. Op het groene strand baltste een paartje op 23 mei, maar vertoonde geen broedverdacht gedrag meer op 21 juni.

Strandplevier, 15 territoria

Schiermonnikoog was lange tijd vrijwel de enige plek in de Nederlandse Waddenzee waar de Strandplevier zich goed staande hield. De integrale karteringen van 2001, 2006 en 2012 leverden respectievelijk 5, 7 en 3 territoria op, waarvan de meeste op het Westerstrand en enkele op het groene strand aan de noordzijde van het eiland. Kle-

Een van de strandpleviernesten die tijdens de inventarisatieronde op 24 mei op de Balg werd gevonden (foto: Romke Kleefstra).

mann (2001) legde voor het Westerstrand de link met het ontbreken van grote meeuwen als gevolg van menselijke aanwezigheid, terwijl die meeuwen langs grote delen van het veel rustigere groene strand wel aanwezig waren. Geen gekke gedachte, maar met de integrale kartering van 2018 ontbrak de Strandplevier ook op het Westerstrand en elders op het eiland, ondanks de aanwezigheid van geschikt habitat (Kleefstra & Klemann 2018). Ook een inventarisatie van het Westerstrand in 2020 leverde geen broedende Strandplevieren op, terwijl mensen er schaars waren in de vestigingsfase door een *lockdown* (Kleefstra 2020). In 2022 kwam de soort wel weer op het Westerstrand tot broeden en was op de Balg zowaar sprake van een wederopstanding met 7-8 territoria (Kleefstra 2022). Nu de soort terug van weggeweest is, gaat meer aandacht uit naar de potentiële broedplaatsen van de soort. In 2023 leverde dat vijf territoria op, uitsluitend op de Balg (Kleefstra & Bresser 2023).

In 2024 waren op 11 mei reeds acht paren aanwezig op de Balg en nog eens drie op het strand ten noorden van de oostpunt van de Oosterkwelder. Het ging om individuele vogels en paren. Slechts één man vertoonde balts-gedrag. Op 24 mei waren opnieuw acht paren aanwezig, nu alle op de noordzijde van de Balg, alle alarmerend en in drie gevallen werd ook het nest gevonden. Op 7 juni waren 13 paren aanwezig, op drie paren na alle broedend/broedverdacht (2x alarmerend, 3x afleidingsgedrag, 2x paar met jongen, 3x nest met eieren). Speciale zoekacties in het kader van strandplevierenonderzoek leverden meer nesten in de territoria op, maar wees ook uit dat het opgestuwde tij op 9 juni ervoor zorgde dat vrijwel alle paren eieren en jongen kwijtraakten.

Op het Westerstrand ging het om twee broedparen, die tijdens rondes op 19 en 20 juni werden gezien met jongen. Tijdens soortgerichte tellingen van Strandplevieren in de internationale Waddenzee in juli en augustus hielden zich op Schiermonnikoog respectievelijk 32 en 6 individuen op, alle op de Balg.

Strandplevier met kuiken op het Westerstrand op 20 juni 2024 (foto: Sjoerd Bresser).

Wulp, 47 territoria

Sinds 2018 loopt het aantal Wulpen in de steekproefgebieden op de Oosterkwelder gestaag terug. Ook tellingen van (territoriale) paren tijdens de integrale meeuwentellingen op de rest van de Oosterkwelder in 2022 en 2023 indiceerden een afname. De integrale kartering van 2024 bevestigt dit. Het aantal van 47 wulpenterritoria is het laagste aantal wat tot nu toe met een integrale kartering is vastgesteld. Op basis van de wijze van alarmeren viel af te leiden dat in slechts acht van de 47 territoria jongen aanwezig zijn geweest, in 37 territoria paren wel over een nest beschikten en in twee territoria het bij balts bleef. Eenzelfde onderscheid in territoriaal gedrag wordt sinds 2019 gemaakt in de steekproefgebieden (tabel 8), wat laat zien dat 2023 het jaar was met relatief veel wulpenparen met jongen, terwijl 2024 juist het jaar was met het kleinste aandeel paren met jongen. Ondanks de afname van het aantal paren is de Wulp nog steeds goed vertegenwoordigd op Schiermonnikoog in vergelijking met andere eilanden. Dat biedt ook kansen om de soort juist hier te bestuderen, om te zien wat de kansen van Wulpen op Waddeneilanden kan vergroten.

Kokmeeuw, 300 territoria

Dit jaar vestigden zich 173 paar Kokmeeuwen op de jonge kwelder van het Rif, waar met de kweldervorming geschikt broedhabitat is ontstaan. Ook in 2023 was hier al een kleine kolonie aanwezig. Op de Oosterkwelder werden twee kolonies van respectievelijk 14 en 85 paren aangetroffen even voorbij de monding van de 3e Slenk, terwijl op de lage kwelder ten oosten van het Willemsduin een kolonie van 28 paren zat. Hoe succesvol de Kokmeeuwen waren, is onduidelijk.

Zwartkopmeeuw, 1 territoria

In de kokmeeuwkolonie op het Rif werd op 9 mei een paartje Zwartkopmeeuwen waargenomen. Later in het voorjaar, op 24 mei, werd er een alarmerend paar

Tabel 8. Wulpenparen in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder, verdeeld over territoriaal gedrag (baltsend of aanwezig paar, nest op basis van alarmgedrag, paar met jongen op basis van fel alarmgedrag).

*Verdeling van paren op basis van de integrale kartering.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2024*
balts/paar	2	3	3	1	2	1	2
nest	9	9	9	6	4	13	37
jongen	8	6	6	7	10	4	8

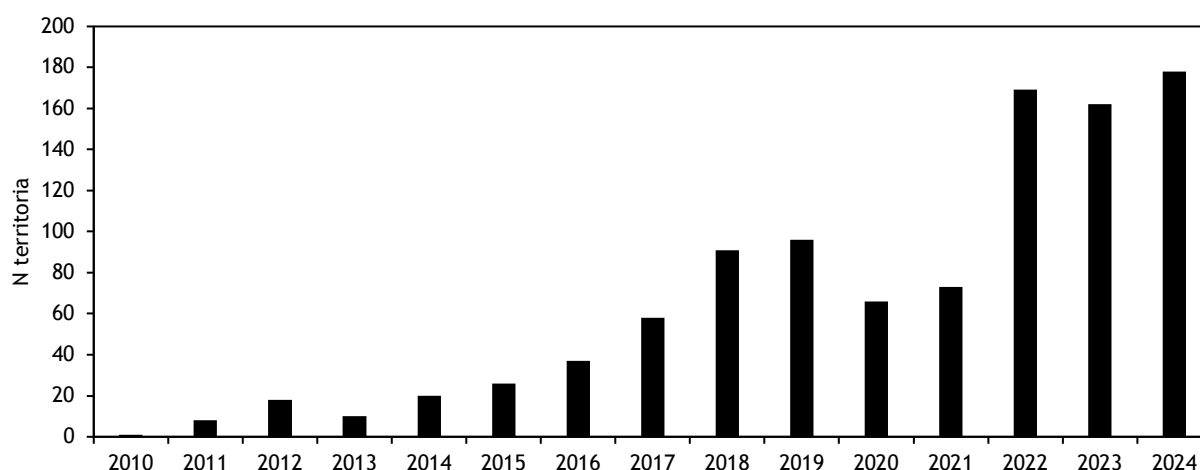
opgemerkt. De vogels bevonden zich aan de rand van de kolonie, waar ze opvallend weinig mengden met de Kokmeeuwen bij verstoring, maar wel alarmeerden. Om onnodige verstoring te voorkomen is er geen poging gedaan om een nest te vinden. De laatste keer dat territoria van Zwartkopmeeuwen op Schiermonnikoog werden vastgesteld, was in 2022. Toen ging het om twee paren op de Oosterkwelder (Kleefstra 2022).

Stormmeeuw, 176 territoria

Verspreid over het hele eiland werden verschillende kolonies Stormmeeuwen aangetroffen, waarbij het zwaartepunt aan de westkant lag. De grootste kolonie bevond zich op het Westerstrand, met in totaal 98 paar, gevolgd door een nieuwe vestiging op het Rif, waar een kolonie van 35 paar zat. Het totale aantal voor Schiermonnikoog betreft 193 territoria, de Stormmeeuwen van 'het stort' aan de Veerweg meegerekend (buiten het gekarteerde Natuurmonumenten-terrein).

Aalscholver, 178 territoria

Nadat de Aalscholver zich in 2010 met één paar vestigde aan de Westerplas liep het aantal gestaag op tot 96 in 2019 (figuur 9). De laatste drie voorjaren zijn de Aalscholvers opvallend talrijker. Waar ze voorheen alleen in de met bomen begroeide 'uitloper' tegenover de 'oude' kijkhut zaten, zitten de Aalscholvers inmiddels op meerdere plekken rond de Westerplas. Het afsterven

Figuur 9. Aantalsverloop van de aalscholverkolonie aan de Westerplas in de periode 2010-2024.

van de bomen op de uitloper is daar deels debet aan. Al sinds jaar en dag is de Westerplas bij Aalscholvers in gebruik als slaapplek. Na het broedseizoen kunnen aantallen flink oplopen. Een telling op 12 augustus 2024 leverde in totaal 910 individuen op, waarvan minstens 240 juveniele vogels (gegevens R. Kleefstra).

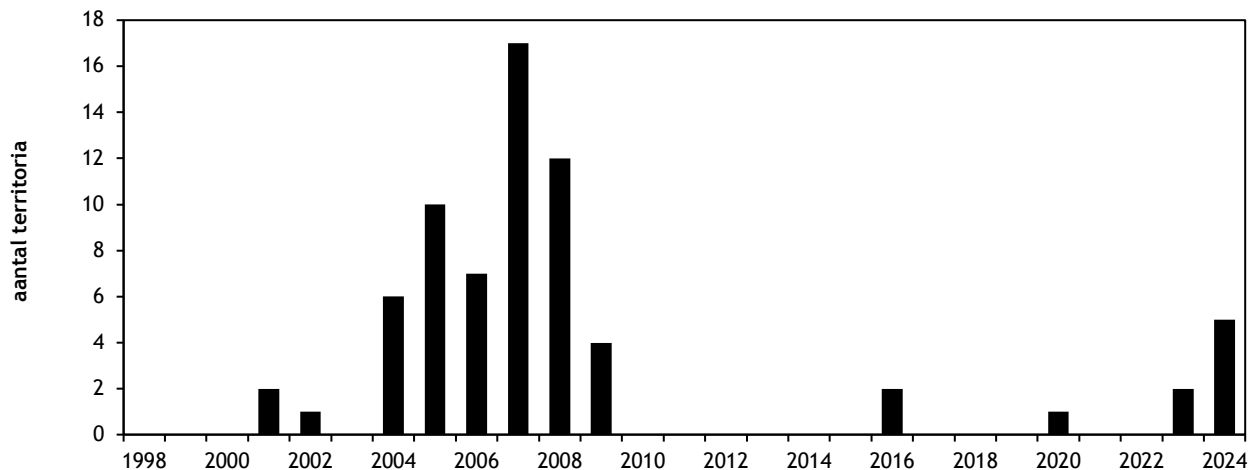
Kleine Zilverreiger, 5 territoria

Op de Westerplas werden dit jaar, tussen de lepelaar- en aalscholverkolonies, vijf nestelende Kleine Zilverreigers waargenomen. Hoe succesvol zij waren, is onbekend. Twintig jaar terug maakte de Kleine Zilverreiger een snelle opmars op Schiermonnikoog, wat destijds met een maximum van 17 broedparen (in 2007) de belangrijkste broedplek van de soort in de internationale Waddenzee was (Kleefstra *et al.* 2009). Strengere winterperiodes maakten een einde aan de opmars als Nederlandse wadvogel. Sindsdien komen Kleine Zilverreigers nog sporadisch voor op Schiermonnikoog (figuur 10), maar mogelijk is de recente vestiging aan de Westerplas van langere duur.

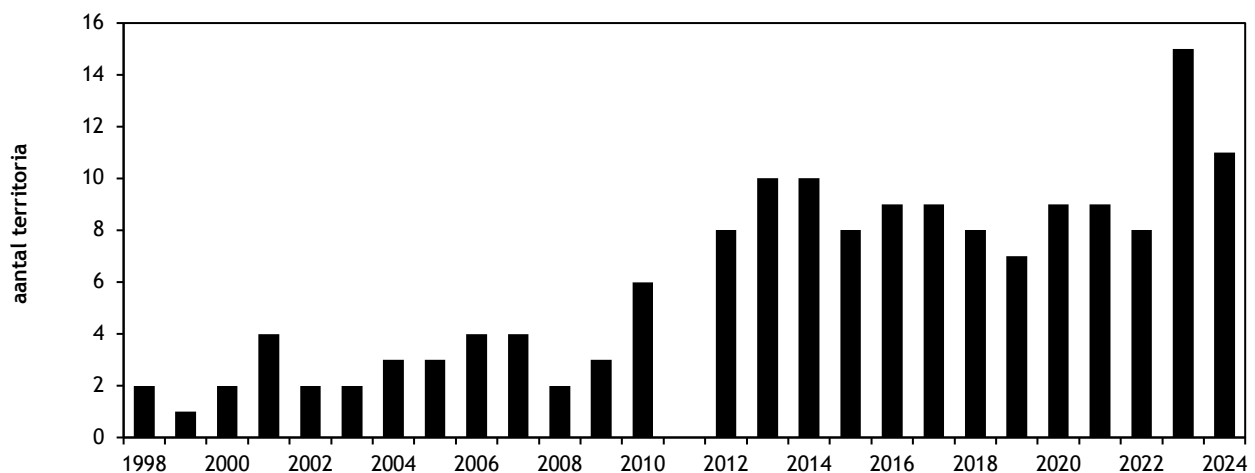
De Westerplas is in de Waddenzee de belangrijkste slaapplek van Kleine Zilverreigers in de nazomer, waar tot en met 2021 steevast de maximaal aantallen in september werden vastgesteld, met 86 als absoluut maximum (van Horssen & Kleefstra 2022). Sindsdien namen aantallen verder toe en werden in 2024 op de slaapplek aan de Westerplas grote aantallen vastgesteld in augustus (83; R. Kleefstra) en september (115; P. van Horssen).

Bruine Kiekendief, 31 territoria

Tot 1998 broedden Bruine Kiekendieven vrijwel uitsluitend op de westelijke helft van het eiland. In de kwart eeuw die daarna volgde, breidde de Bruine Kiekendief zich uit op de oostelijke helft van het eiland en nam het aantal broedparen toe, samenhangend met uitbreiding van rietvegetaties op de Oosterkwelder (Kleefstra & Klemann 2018) en de vestiging van de Veldmuis op Schiermonnikoog in 2003 (de Jong 2003). De trend van de Bruine Kiekendief in de vaste steekproefgebieden illustreert dit (figuur 11). De riet-

Figuur 10. Aantalsverloop van de Kleine Zilverreiger op Schiermonnikoog in de periode 1998-2024 (2001 was het eerste jaar van vestiging).

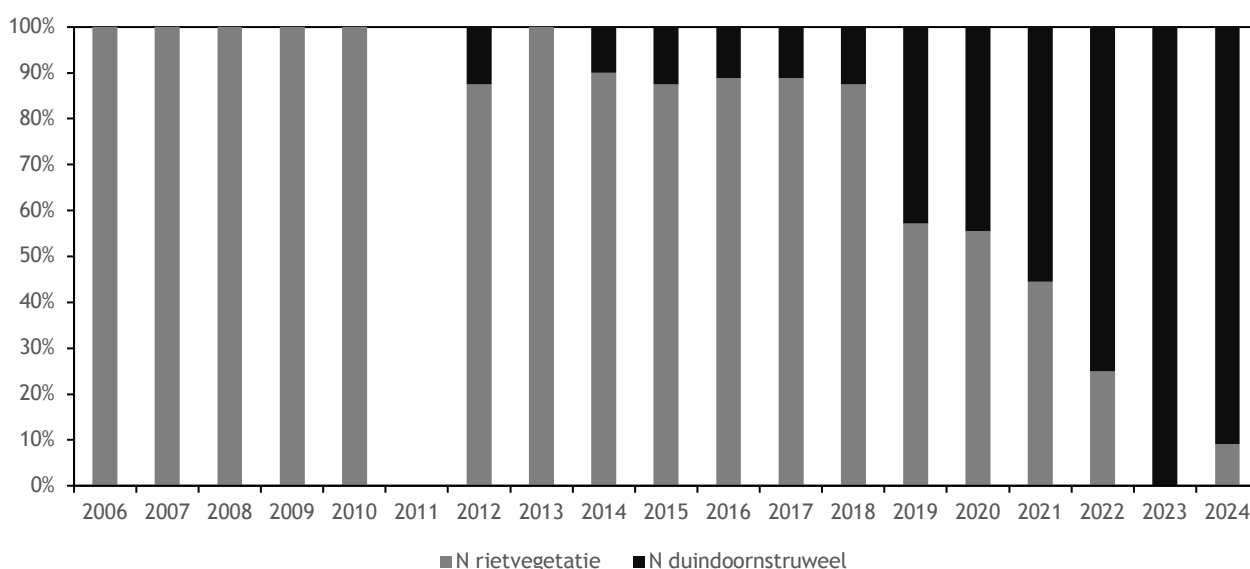

Figuur 11. Aantalsverloop van de Bruine Kiekendief in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder in de periode 1998-2024. In 2011 zijn de steekproefgebieden niet op broedvogels geïnventariseerd.

vegetaties laat de Bruine Kiekendief daar tegenwoordig echter links liggen (figuur 12), terwijl het aanbod daarvan niet is afgenomen. Bruine Kiekendieven broeden steeds meer en bijna uitsluitend in/tussen Duindoorns, die steeds grotere delen van de hoge kwelder, duinen en het groene strand bedekken. Voor het hele eiland bleek de verhouding 22 tussen Duindoorn en 9 in Riet te zijn. Over de 'habitatswitch' valt te speculeren. Is het veiliger tussen Duindoorns en zo ja, veiliger waartegen? Is het broeden middenin een zone van duindoornstruwelen een manier om broeden tussen grote meeuwen te mijden? Is broeden in het rijke aanbod aan duindoornstruwelen om andere redenen aantrekkelijker dan broeden in rietvegetaties? Na het bijzonder goede muizenjaar 2023 op Schiermonnikoog, met veel broedende Bruine Kiekendieven en goede broedresultaten (Kleefstra & Bresser 2023) was 2024 een stuk magerder in de steekproefgebieden. Hoewel het aantal paren bovengemiddeld was (figuur 11), was het qua reproductie het slechtste jaar (2,2 uitgevlogen jong/paar, N=5), samen met 2017 (2,2 uitgevlogen jong/paar, N=9) en 2021 (1,5 uitgevlogen jong/paar, N=2). Het merendeel van de jongen was vrouw (6 van de 10 jongen). Opmerkelijk was een nest in telgebied 13 (tussen Duindoorns) waar een vrouw op 6 juni broedde op slechts één ei, wat nota bene een dwergei was (3,7 x 3,0 cm). Op 26 juni lag het ei koud in het nest, maar alarmeerde het mannetje nog wel.

Veruit het grootste deel van de Bruine Kiekendieven op Schiermonnikoog broedt tegenwoordig tussen Duindoorns, zoals op deze foto op de Oosterkwelder, 5 juni 2024 (foto: Romke Kleefstra).

Figuur 12. Verhouding tussen het aantal paren Bruine Kiekendief in de vaste steekproefgebieden nestelend in rietvegetaties en duindoornstruwelen in de periode 2006-24. In 2011 zijn de steekproefgebieden niet op broedvogels geïnvesterend.

Velduil, 2 territoria

Na het topjaar 2023 met minstens 10 territoria van Velduilen op Schiermonnikoog (tabel 7; Kleefstra & Bresser 2023) bleef het in 2024 bij twee territoria. Op het groene strand van telgebied 12 kwam een paartje tot broeden op de plek waar een jaar eerder een nest werd gevonden in een soort hol onder een Duindoorn (zie foto in Kleefstra & Bresser 2023). Op 6 juni 2024 alarmeerde een mannetje hier uiterst fel en werd één jong in de vegetatie aangetroffen. Een tweede territorium bevond zich vlak achter de Kobbeduinen. Ook hier ging het om alarmerende Velduilen.

Jonge Velduil op het groene strand van telgebied 12 op 6 juni 2024 (foto: Romke Kleefstra).

Grauwe Klauwier, 1 territorium

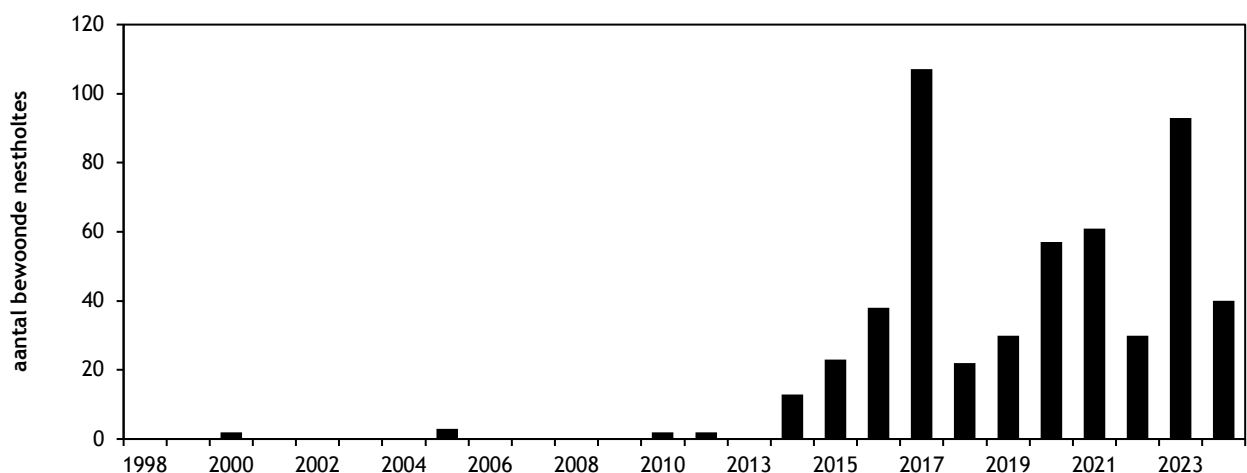
Op 30 mei werd in de Kobbeduinen een paartje Grauwe Klauwier waargenomen, wat wees op een mogelijke vestiging in het gebied. Tijdens een latere ronde op 10 juni werd een alerte en alarmerende man gezien in de top van een Duinroos. Broedzekerheid werd vastgesteld toen op 4 juli drie uitgevlogen jongen werden waargenomen in een Meidoorn in het noorden van de Kobbeduinen.

Vrouwetje Grauwe Klauwier in de Kobbeduinen op 30 mei (foto: Sjoerd Bresser).

Oeverzwaluw, 288 territoria

Niet eerder waren Oeverzwaluwen zo talrijk tijdens een integrale kartering als in het voorjaar van 2024. De soort komt volop tot broeden in steile wandjes van duinen, ontstaan door afslag en winderosie. Dat is een dynamisch landschap, waarmee de aantallen en verspreiding van Oeverzwaluwen van jaar op jaar sterk kunnen verschillen. Dat laten ook de vastgestelde aantallen in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder zien, waar de soort toenam met een toenemend oppervlak aan jong duin op het groene strand.

Figuur 13. Aantalsverloop van de Oeverzwaluw in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder in de periode 1998-2024. In 2011 zijn de steekproefgebieden niet op broedvogels geïnventariseerd.

Rietzanger, 295 territoria

De Rietzanger is een van de soorten die profiteert van een verruiging van rietvegetaties met daarin een toenemend aanbod aan struwelen, zoals in de Binnenkwelder, Strandvlakte, op het groene strand en de hogere delen van de Oosterkwelder. In die laatste twee terreinen zijn Rietzangers ook in toenemende mate te vinden in dichte struweelzones van Duindoorns. Hoewel de aantallen Rietzangers tijdens integrale karteringen in 2001, 2006, 2012 en 2018 vrij gelijk bleven, is de soort in 2024 opvallend talrijker. De trend van de soort in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder laat een sterke toename in de afgelopen twee jaar zien (figuur 14).

Grauwe Vliegenvanger, 91 territoria

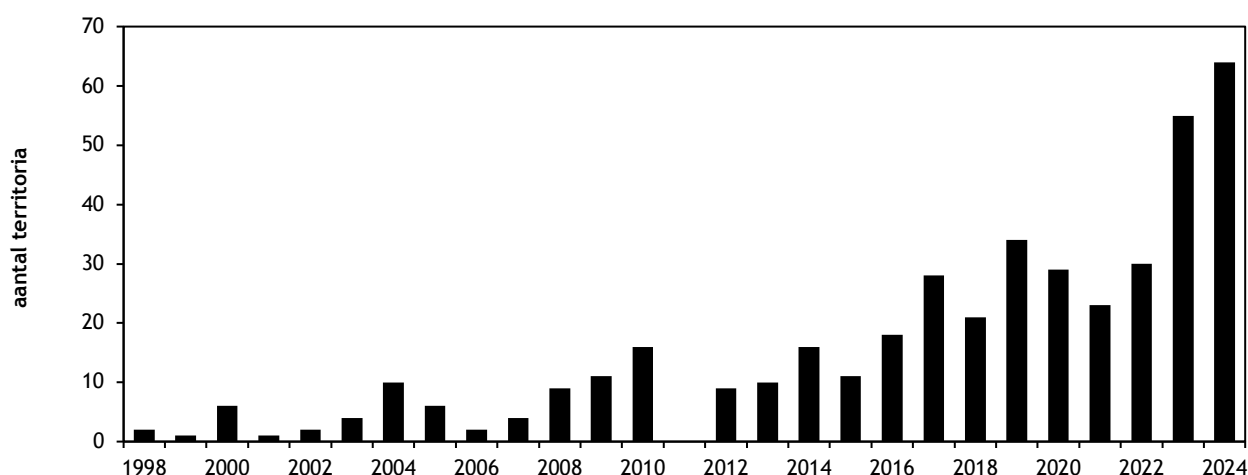
Ten opzichte van de eerdere karteringen is de Grauwe Vliegenvanger sterk toegenomen (tabel 3). De soort is talrijk in de bossen ten noorden en noordoosten van het dorp. Ook zijn ze daarbuiten te vinden op plekken met alleen struwelen, zoals rond de Westerplas en in de Westerduinen.

Blauwborst, 139 territoria

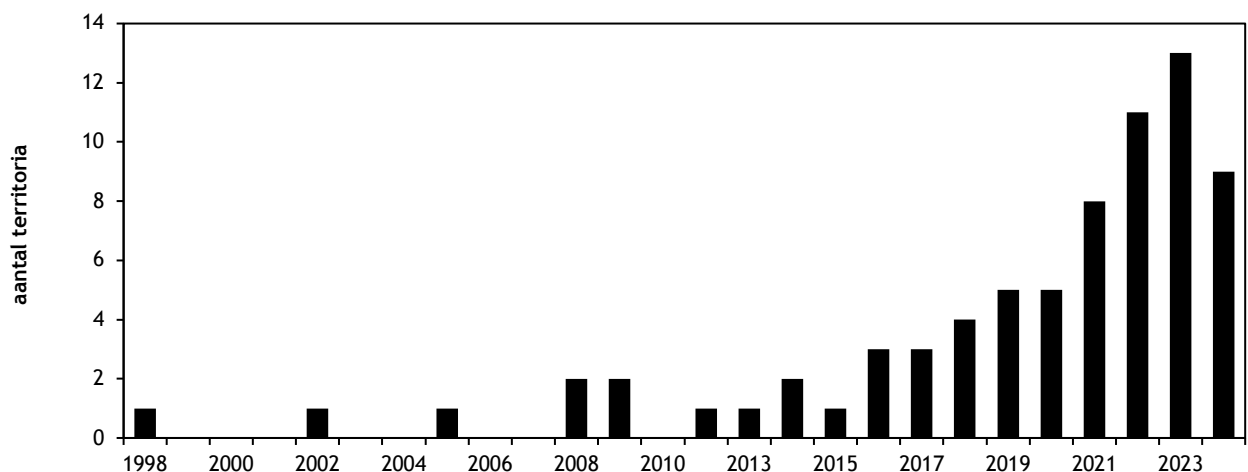
De aantallen Blauwborsten tijdens de integrale karteringen laten een stijgende lijn zien (tabel 3). De soort profiteert van een uitbreidend areaal aan struwelen in riet- en ruigtevegetaties, in het bijzonder die van Duindoorns. De verspreiding van de Blauwborst langs de voet van de duinen op de westelijke helft van het eiland illustreert dit. Ook op de Oosterkwelder is de soort in de afgelopen tien jaar aanzienlijk talrijker geworden (bijlage 2). Toch laat de Blauwborst hier in 2023 en 2024 een terugval zien.

Nachtegaal, 93 territoria

De Nachtegaal laat op Schiermonnikoog een aantalsontwikkeling zien die veel soorten van struwelen en jong bos laten zien, namelijk een sterke toename. Dat geldt voor de aantallen tijdens integrale karteringen (tabel 3) als die in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder (figuur 15, bijlage 2). Het toenemende oppervlak aan duindoornstruwelen op het hogere deel van de kwelder leidt hier tot een toename. De verspreiding van de Nachtegaal illustreert de ligging van duin dat (dicht) begroeid is met struwelen, in het bijzonder Duindoorns.

Figuur 14. Aantalsverloop van de Rietzanger in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder in de periode 1998-2024. In 2011 zijn de steekproefgebieden niet op broedvogels geïnventariseerd.

Figuur 15. Aantalsverloop van de Nachtegaal in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder in de periode 1998-2024. In 2011 zijn de steekproefgebieden niet op broedvogels geïnventariseerd.

Tapuit, 2 territoria

Vrijwel ieder jaar zijn er wel aanwijzingen dat er minstens één paartje Tapuiten op Schiermonnikoog broedt. Toch blijft het lastig de soort vast te stellen, simpelweg omdat ze uitermate schaars op het eiland zijn. De integrale kartering leverde met pijn en moeite twee territoria op. In de geitenbegrazing ten oosten van de Prins Bernhardweg werd op 8 mei een zingende man waargenomen met in zijn omgeving een volwassen vrouwtje. Tijdens een latere ronde op 28 mei werd een alerte man gezien in een meidoorn-top in de buurt van een potentiële nestholte (oud konijnenhol). Of dit ook de daadwerkelijke nestlocatie geweest is, is niet bekend. Broedzekerheid kon worden gegeven toen op 12 juni een fel alarmerend vrouwtje werd waargenomen met twee uitgevlogen jongen. De plek is ook in eerdere jaren door Tapuiten bewoond geweest. Het tweede territorium bevond zich op de Kapvlakte, waar begin april een zingende adulte man werd waargenomen. Begin mei werd in dezelfde omgeving een paar gezien, en op 28 mei werd vastgesteld dat een adulte man herhaaldelijk een holte onder een oude boomstronk in het noordelijke deel van de Kapvlakte bezocht. Hoewel dit gedrag mogelijk wijst op een territorium, zijn er geen jongen waargenomen en is het onduidelijke of het paar succesvol is geweest.

Roodmus, 1 territorium

Op 27 mei werd een zingende adulte man gezien in de Noorderduinen (waarneming.nl), gevolgd door een waarneming van een zingende man op 10 juni in een vochtige duinvallei ten zuiden van het Waterstaatpad. Op 4 juli werd oostelijk van de Reddingsweg een vrouwtje tijdens een voedselvlucht door een man bewaakt. Later in juli werd bij het Glop een vrouwtje met een broedvlek gevangen (VRS Schiermonnikoog). Deze waarnemingen lijken één groot territorium te

suggereren. Roodmussen kunnen grote territoria hebben en de grootte van het territorium van de Roodmus kan sterk variëren, afhankelijk van de beschikbaarheid van voedsel en de dichtheid van soortgenoten. In lage dichtheden, zoals in duingebieden, kunnen individuele vogels grote territoria verdedigen. Dit ondersteunt dat de waarnemingen op verschillende locaties op Schiermonnikoog deel uitmaken van één territorium.

Kleine Barmsijs, 10 territoria

De stand van de Kleine Barmsijs op Schiermonnikoog is in de afgelopen jaren sterk afgenomen. Terwijl in 2012 nog 54 territoria werden vastgesteld, daalde dit aantal naar 16 in 2018 en verder naar slechts 10 in 2024. Deze ontwikkeling sluit aan bij het landelijke beeld. Interessant is dat alle waarnemingen van paren begin juni plaatsvonden op zuringplanten die in zaad stonden, wat wijst op het belang van de zaadrijke vegetaties als foerageerhabitat laat in het broedseizoen.

Vermoedelijke nestplaats van een Tapuit in de Kapvlakte. Dit hol werd tijdens de inventarisatieronden in mei herhaaldelijk bezocht door een adult mannetje (foto: Sjoerd Bresser).

Alle waarnemingen van paartjes Kleine Barmsijs vonden begin juni plaats op zuringplanten die in zaad stonden, wat wijst op het belang van de zaadrijke vegetaties als foerageerhabitat laat in het broedseizoen (foto: Sjoerd Bresser).

4. Discussie

Naar aanleiding van de integrale kartering in 2018 stelden we vast dat de broedvogelbevolking van een Waddeneiland als Schiermonnikoog steeds meer op die op het vasteland ging lijken. Karakteristieke soorten van kwelders en duinen namen af of verdwenen, soorten die het landelijk goed deden, deden het ook goed op Schier. In 2018 leken dat soort ontwikkelingen in een stroomversnelling te zijn geraakt, maar de resultaten van de integrale kartering in 2024 laten zien dat het slechts een voorbode was van wat nog komen ging.

Toename broedvogels van rietruigten, struwelen en jong bos

Ruim 40 soorten laten op basis van de integrale karteringen een toename zien. De soorten die in grotere aantallen worden vastgesteld zijn vooral soorten die profiteren van een toename aan bomen, struiken en rietruigten, zoals Grote Bonte Specht, Boompieper, Heggenmus, Roodborst, Nachtegaal, Blauwborst, Gekraagde Roodstaart, Roodborsttapuit, Merel, Zanglijster, Rietzanger, Bosrietzanger, Spotvogel, Braamsluiper, Grasmus, Tuinfluiter, Zwartkop, Tjiftjaf, Grauwe Vliegenvanger, Pimpelmees, Koolmees, Spreeuw, Vink, Groenling, Putter, Kneu, Goudvink, Appelvink en Rietgors. Veel van deze soorten zijn opvallend veel talrijker, wat in veel gevallen ook wordt onderschreven door ontwikkelingen binnen de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder. Veel van deze soorten nemen ook op landelijk niveau toe, maar lang

niet alle. Soorten die afwijkende, positievere trends laten zien op Schiermonnikoog ten opzichte van landelijke trends zijn o.a. Heggenmus, Merel, Tuinfluiter, Grauwe Vliegenvanger, Spreeuw, Vink, Groenling, Kneu, Goudvink en Rietgors. In feite geldt dat ook voor de Fitis die op Schiermonnikoog in aantal redelijk gelijk blijft, terwijl de landelijke trend een negatieve is. De toename van bosopslag en met name struwelen, waar duingebied en hogere kwelders mee dichtlopen, zorgt voor een broedvogelbevolking die gedomineerd wordt door een keur aan zangvogels, terwijl broedvogels die het moeten hebben van schaarse begroeide, open terreindelen onder druk staan.

Afname karakteristieke broedvogels van kwelders en duinen

Wanneer we kijken naar broedvogels die afnemen, dan zien we een lijstje broedvogels die van oudsher karakteristiek zijn voor Waddeneilanden. Het gaat dan om soorten als Bergeend, Scholekster, Kluut, Wulp, Kokmeeuw, Stormmeeuw, Zilvermeeuw, Visdief en Tapuit. Daarnaast komen Blauwe Kiekendief, Noordse Stern, Grote Stern en Dwergstern eigenlijk (al lang) niet meer voor. De oorzaken zijn velerlei, van voedsel, slechte reproductie, lagere overleving, overstroming lage kwelders tot weinig beschikbare broedholtes. Het dichtlopen van duinen en hogere kwelders, alsook de uitgestrekte stukken vol Zeekweek op de lagere en middenkwelder, maken veel terreindelen voor veel van deze typische grondbroeders ongeschikt. Lichtpuntje

Het stilaan overheersende beeld op de hoge kwelder en op veel duin: een dominantie van Duindoorn met daartussen opslag van o.a. Vlier en Harig Wilgenroosje. Van deze successie profiteren veel zangvogels, terwijl ook soorten als Lepelaar en Bruine Kiekendief hun nesten ertussen (en soms erop) bouwen. Oosterkwelder, 6 juni (foto: Romke Kleefstra).

is wat dat betreft de ontwikkeling op de Balg, waar soorten als Scholekster, Bontbekplevier, Strandplevier en mogelijk ook Wulp profiteren van de ontwikkeling van geschikt broedhabitat. Hetzelfde geldt voor het Rif voor soorten als Kluut, Kokmeeuw en Stormmeeuw. Een deel van deze soorten, alsook Veldleeuwerik en Graspieper, profiteert ook van pioniersituaties op het groene strand benoorden de Oosterkwelder.

Broedvogelmonitoring en -onderzoek

Naast de integrale karteringen die een in de zes jaar plaatsvinden, bestaat de broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog uit jaarlijkse monitoring van de vier vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder (figuur 2, bijlage 2). Deze monitoring brengt de grote, bijzondere veranderingen in de broedvogelbevolking op de Oosterkwelder goed in beeld. Aanvullend daarop worden sinds 2014 kolonievogels en enkele zeldzame broedvogels (Natura 2000-soorten) jaarlijks in kaart gebracht door medewerkers van zowel Sovon, de Rijksuniversiteit Groningen als Natuurmonumenten. Het strekt tot de aanbevelingen deze monitoring te handhaven. Daarnaast gaat in het kader van 'Wij & Wadvogels' aandacht uit naar met name strandbroeders, waarvoor de Balg nu met regelmaat wordt

bezoekt. Dat laat zien dat de 'eilandstaart' van een steeds groter belang voor strandbroeders lijkt te zijn. Aanvullend daarop zou het goed zijn ook meer aandacht te besteden aan andere delen die geschikt zijn voor strandbroeders, zoals het Westerstrand en het Rif. De ontwikkeling van deze jonge stukken van het eiland zijn erg interessant om te volgen met broedvogelinventarisaties.

Op Schiermonnikoog lopen al lange meetreeksen van de broedsuccessen van Scholekster en Lepelaar. Omdat het eiland ook voor enkele andere soorten broedvogels binnen de Nederlandse Waddenzee van groot belang is (lees: een bolwerk), leent het zich om door middel van broedbiologisch onderzoek kennis op te doen die van pas kan komen bij de bescherming van (kwetsbare) broedvogels van kwelders en stranden. Dat geldt met name voor respectievelijk Wulp en Strandplevier. Voor de Strandplevier wordt daar voorlopig in voorzien binnen het project 'Wij & Wadvogels'. Voor de Wulp ontbreekt zulks, maar is kennis van hun broedhabitat, terreingebruik, broedsucces en opgroei-habitat voor jongen van belang om kansen voor de soort op Waddeneilanden te vergroten, om te voorkomen dat de soort ook hier als broedvogels verdwijnt (zie ook Kleefstra *et al.* 2021).

De jonge "staarten" van het eiland, het Rif aan de westkant en de Balg aan de Oostkant, ontwikkelen zich op een interessante wijze, wat ook broedvogels oplevert die op Schiermonnikoog (bijna) leken verdwenen, zoals Kluut, Bontbekplevier en Strandplevier. Daarnaast lijken o.a. ook Wulp, Kokmeeuw en Stormmeeuw van dit nieuwe habitat te profiteren, een ontwikkeling die het monitoren waard is. Het Rif, 19 juni 2024 (foto: Sjoerd Bresser).

Het groene strand benoorden de Oosterkwelder. Dit is de overgangszone van het Noordzeestrand naar het "oude" groenen strand dat inmiddels al rijkelijk begroeid is met o.a. Duindoorns, 10 april 2024 (foto: Romke Kleefstra).

5. Literatuur

- de Boer P. 2000a. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 1999. SOVON-inventarisatierapport 2000/06. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- de Boer P. 2000b. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2000. SOVON-inventarisatierapport 2000/22. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Duiven P. & Zuidewind J. 1995. Broedvogelstand en reproductie van de Eidereend op Vlieland in 1994 en 1995. *Sula* 9: 157-163.
- van Horssen P. & Kleefstra R. 2022. Schiermonnikoog als herfstresidentie van Kleine Zilverreigers in de Nederlandse Waddenzee. *Limosa* 95: 105-112.
- de Jong J. 2003. Eerste veldmuizen op Schiermonnikoog. *Vanellus* 56: 138-139.
- Kleefstra R. 2009. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2009. SOVON-inventarisatierapport 2009/28. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2010. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2010. Sovon-inventarisatierapport 2010/27. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2014a. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2013. Sovon-rapport 2014/02. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2014b. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2014. Sovon-rapport 2014/39. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2015. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2015. Sovon-rapport 2015/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2016. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2016. Sovon-rapport 2016/41. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2017. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2017. Sovon-rapport 2017/68. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2019. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2019. Sovon-rapport 2019/53. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2020. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2020. Sovon-rapport 2020/86. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2021. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2021. Sovon-rapport 2021/71. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. 2022. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2022. Sovon-rapport 2022/73. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R. & Bresser S. 2023. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2023. Sovon-rapport 2023/71. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Kleefstra R., van Dijk A.J., Nienhuis J., Schekkerman H. & van Turnhout C. 2021. Broedende Wulpen in Nederland: verspreiding, aantalsontwikkeling en broedsucces van een steltloper in zwaar weer. *Limosa* 94: 4-18.
- Kleefstra R., Horn H., Leopold M. & Overdijk O. 2009. Kleine Zilverreigers in de Waddenzee: van mediterrane verschijning naar Nederlandse wadvogel. *Limosa* 82/3-4: 158-170.
- Kleefstra R. & Klemann M. 2018. De broedvogels van Schiermonnikoog in 2018. Sovon-rapport 2018/85. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Klemann M. 2001. Broedvogels van Schiermonnikoog in 2001. Sovon-inventarisatierapport 2001/27. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Klemann M. & Kleefstra R. 2012. Broedvogels van Schiermonnikoog in 2012. Sovon-rapport 2012/37. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Oosterhuis R. 2003a. Broedvogels van Schiermonnikoog in 2002. Sovon-inventarisatierapport 2003/10. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Oosterhuis R. 2003b. Broedvogels van Schiermonnikoog in 2003. Sovon-inventarisatierapport 2003/37. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Oosterhuis R. 2004. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2004. Sovon-inventarisatierapport 2004/41. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Oosterhuis R. 2005. Broedvogelmonitoring op Schiermonnikoog in 2005. Sovon-inventarisatierapport 2005/32. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Pranger D.P. & Tolman M.E. 2018. Toelichting bij de Vegetatiekartering Schiermonnikoog 2016. RWS-CIV, Delft.

Pranger D.P. & Tolman M.E. 2024. Toelichting bij de Vegetatiekartering Schiermonnikoog 2022. RWS-CIV, Delft.

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Duinen op de westkant van Schiermonnikoog, met het dorp op de achtergrond, 9 mei 2024 (foto: Sjoerd Bresser).

Bijlage 1. Aantallen Eiders op Schiermonnikoog 1998-2024

	1999	1999	2000	2000	2001	2002	2003	2004
Type telling	2	2	2	2	3	2	1	1
Bron	de Boer 2000		de Boer 2000		Klemann 2001	Oosterhuis 2003/a	Oosterhuis 2003/b	Oosterhuis 2004
Datum	28-apr	14-mei	26-apr	12-mei	15-mei	17-mei	13-mei	19-mei
Man adult	2717	3248	2408	3135	2943	3142	2757	2523
Vrouw adult	1281	1445	1182	1529	?	835	888	340
Man subadult	8	24	89	46	?	271	508	105
Totaal broedende vrouwen	1444	1827	1315	1652	?	2578	2377	2288

	2005	2006	2009	2009	2010	2010	2011	2011
Type telling	1	1	2	2	2	2	2	2
Bron	Oosterhuis 2005	Kleefstra & Klemann 2006	Kleefstra 2009		Kleefstra 2010		Kleefstra & Overdijk	
Datum	13-mei	mei	27-apr	16-mei	27-apr	15-mei	4-mei	20-mei
Man adult	2510	?	370	1064	338	680	340	418
Vrouw adult	279	?	329	544	352	404	213	774
Man subadult	38	?	71	286	110	304	38	101
Totaal broedende vrouwen	2269	2260	112	806	96	580	165	-255

	2012	2012	2012	2012	2013	2013	2014	2014
Type telling	4	4	4	4	2	2	2	2
Bron	Klemann & Kleefstra 2012				Kleefstra 2014a		Kleefstra 2014b	
Datum	10-apr	24-apr	5-mei	12-mei	25-apr	11-mei	28-apr	17-mei
Man adult	379	387	544	678	429	725	539	255
Vrouw adult	313	180	305	303	321	321	253	176
Man subadult	35	54	48	76	46	110	116	333
Totaal broedende vrouwen	101	261	287	451	154	514	402	-

	2015	2015	2016	2016	2017	2017	2018	2018
Type telling	2	2	2	2	2	2	2	2
Bron	Kleefstra 2015		Kleefstra 2016		Kleefstra 2017		Kleefstra & Klemann 2018	
Datum	29-apr	23-mei	29-apr	21-mei	27-apr	13-mei	18-apr	19-mei
Man adult	821	350	568	289	359	329	345	298
Vrouw adult	341	314	168	233	222	169	217	348
Man subadult	67	231	31	100	98	85	29	42
Totaal broedende vrouwen	547	267	431	156	235	245	157	-8

	2019	2019	2021	2021	2022	2022	2023	2023
Type telling	2	2	2	2	2	2	2	2
Bron	Kleefstra 2019		Kleefstra 2021		Kleefstra 2022		Kleefstra & Bresser 2023	
Datum	23-apr	18-mei	26-apr	15-mei	29-apr	21-mei	29-apr	20-mei
Man adult	629	505	656	652	765	700	1174	1054
Vrouw adult	369	502	343	473	243	481	324	498
Man subadult	64	55	30	43	26	166	33	58
Totaal broedende vrouwen	324	58	343	222	548	385	883	614

	2024	2024
Bron	dit rapport	
Datum	22-24-april	11-mei
Man adult	1085	1214
Vrouw adult	555	414
Man subadult	38	206
Totaal broedende vrouwen	568	1006

NB: In 1998, 2007, 2008 en 2020 werden geen eidereendtellingen uitgevoerd.

Bijlage 2. Vastgestelde soorten en aantallen territoria van broedvogels in de vaste steekproefgebieden op de Oosterkwelder 1998-2024

Soort	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Brandgans	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gauwe Gans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	6	12	22	18	48	48	69	99	89	115	178	126	163	130
Soepgans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	5	5	3	3	2	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Nijlgans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2	2	6	5	4	10	13	13	10	15	13	14	19
Bergeend	28	38	48	43	44	36	29	27	28	49	28	22	48	51	56	30	30	33	56	53	37	37	42	46	45	41
Slobeend	0	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	1	0
Krakeend	2	0	1	0	0	1	1	0	0	0	2	4	0	0	0	0	0	3	2	2	2	0	5	1	2	1
Wilde Eend	5	5	6	4	3	3	4	5	0	1	3	7	3	1	4	4	3	13	11	11	8	3	0	5	8	5
Soepeend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Fazant	8	15	9	6	4	6	5	7	++	8	6	4	12	13	16	15	17	19	22	20	38	28	26	33	31	27
Kwartel	0	0	2	1	1	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0
Koekoek	3	4	3	1	1	1	1	2	0	0	1	0	0	1	0	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	3
Holenduif	8	5	12	3	5	4	5	4	6	2	2	2	2	4	4	6	3	5	5	2	6	1	6	2	1	7
Houtduif	3	7	11	3	7	4	4	9	-	0	1	0	1	3	0	2	2	3	1	2	4	5	1	3	2	2
Waterral	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Scholekster	49	149	113	197	120	109	93	79	91	45	57	82	126	88	92	86	88	111	60	104	72	114	115	113	89	97
Kluut	12	22	5	17	20	23	18	52	13	7	1	0	0	0	1	0	2	2	0	0	0	2	0	0	0	1
Kievit	7	4	3	6	8	11	12	11	6	5	9	9	2	0	2	1	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0
Bontbekplevier	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Strandplevier	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wulp	16	19	17	16	15	13	11	13	15	11	18	11	20	21	24	27	19	23	14	26	19	18	16	14	16	18
Houtsnip	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Tureluur	4	2	2	2	3	2	6	4	0	2	5	4	6	3	4	10	11	19	16	16	18	15	12	16	9	15
Kokmeeuw	725	23	1	575	135	152	7	237	50	260	12	4	11	22	31	129	51	65	21	21	17	65	95	105	75	28
Zwartkopmeeuw	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Stormmeeuw	16	112	43	190	27	25	31	44	65	57	28	25	45	21	38	23	30	6	4	24	7	14	15	25	33	22
Gr. Mantelmeeuw	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zilvermeeuw	3061	2931	2416	6009	3240	2511	1802	1207	1879	2304	2082	1884	2258	2365	726	344	1083	831	557	806	1069	1861	1103	998	1564	1154
Kl. Mantelmeeuw	2883	2696	1933	5482	2280	2108	2432	2194	3098	3821	3179	4884	2863	3705	2177	2871	2738	2445	2055	3502	3024	2878	3367	3281	3851	3062
Grote stern	0	+	+	1	0	550	0	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Visdief	155	83	1	675	100	165	10	334	141	15	0	1	0	26	36	56	8	36	8	10	2	0	0	0	0	0
Noordse Stern	4	+	+	4	0	15	0	69	9	12	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lepelaar	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2	6	0	0	1	5	4	16	13	18	30	62	64	61	65
Kl. Zilverreiger	0	0	0	2	1	0	6	10	7	17	12	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Br.Kiekendief	2	1	2	4	2	2	3	3	4	4	2	3	6	8	10	10	8	9	9	8	7	9	9	8	15	11
Bl. Kiekendief	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Buizerd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Velduil	0	0	0	0	1	1	1	1	2	1	1	3	2	1	3	1	0	0	0	1	1	0	0	0	7	1
Torenvalk	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Slechtvalk	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0

Soort	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ekster	1	3	6	4	2	1	2	2	1	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Kauw	27	20	35	68	31	25	24	15	24	32	28	38	44	61	50	51	62	42	51	66	70	55	57	38	42	53
Zwarte Kraai	1	0	1	4	2	2	3	3	0	0	1	0	1	0	0	2	1	2	2	1	2	4	3	1	2	0
Koolmees	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	2	1	3	0	0
Veldleeuwerik	49	61	82	86	82	62	54	49	65	81	66	71	77	80	94	87	88	98	112	120	108	125	111	135	130	127
Oeverzwaluw	0	0	2	0	0	0	0	3	0	0	0	0	2	2	0	13	23	38	107	22	30	57	61	30	93	40
Fitis	15	23	29	8	21	14	17	19	-	20	19	24	23	29	31	39	27	45	45	42	70	76	59	83	85	95
Tjiftjaf	0	0	0	1	0	0	2	0	-	0	1	0	1	3	2	4	1	4	2	3	3	3	4	10	9	10
Rietzanger	2	1	6	1	2	4	10	6	2	4	9	11	16	9	10	16	11	18	28	21	34	29	23	30	55	64
Kleine karekiet	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	2
Bosrietzanger	3	1	0	1	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	4	9
Spotvogel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	2	1	2	0	1	1	3	3	2	5	1	2	4
Sprinkhaanzanger	7	3	7	5	10	12	10	12	8	6	6	11	8	5	6	11	15	10	22	11	10	21	10	14	24	25
Zwartkop	0	0	0	0	1	1	3	1	0	0	0	1	1	2	0	1	0	1	2	5	4	6	5	9	10	10
Tuinfluits	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1	1	5	0	3	1	1
Braamsluiper	0	3	2	1	1	1	4	2	3	7	3	1	3	2	2	4	10	4	10	6	11	9	6	10	13	5
Grasmus	9	16	8	11	12	9	16	21	15	12	11	12	22	32	26	36	34	52	45	39	64	65	75	79	73	49
Winterkoning	8	7	11	13	17	21	26	20	-	13	11	14	14	18	21	21	18	32	36	37	53	42	40	57	53	66
Zanglijster	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	2	1	2	1	0
Merel	3	1	0	1	0	0	0	0	-	3	2	1	1	0	1	1	2	2	2	2	4	3	4	6	5	6
Roodborst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Blauwborst	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	4	6	11	3	13	17	9	7
Nachtegaal	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	2	0	1	1	2	1	3	3	4	5	5	8	11	13	9
Roodborsttapuit	3	1	2	3	2	2	1	1	0	0	1	3	2	3	5	7	8	10	6	12	18	17	15	15	10	18
Tapuit	3	3	3	3	2	1	2	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
Heggenmus	0	1	2	2	3	1	1	0	1	1	1	2	4	6	6	8	10	10	8	11	9	11	7	12	17	21
Gele Kwikstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	1	0	1
Witte Kwikstaart	0	0	0	4	2	2	2	2	-	0	0	8	6	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Graspieper	59	51	58	75	60	52	61	66	53	81	75	68	88	94	67	85	95	116	122	146	121	129	136	136	156	125
Vink	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Groenling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	7	1	4
Kneu	4	2	5	3	4	3	6	5	1	2	2	0	3	5	1	3	3	13	4	8	6	10	11	17	6	17
Putter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1
Rietgors	13	6	11	6	7	8	11	12	5	14	18	10	12	14	16	18	26	21	22	27	28	40	26	39	35	14

Bijlage 3. Vastgestelde soorten en aantallen territoria van broedvogels in BMP-proefvlak Westerplas 1992-2024

Soort	1992	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2002	2003	2004	2006	2007	2012	2018	2022	2023	2024
Grote Canadese Gans	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	0	0	0	0	0
Brandgans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
Grauwe Gans	0	0	0	0	1	1	4	5	5	9	12	16	41	22	26	41	20
Knobbelzwaan	1	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Nijlgans	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2	1	1	1	1	2
Bergeend	4	13	17	18	24	20	14	11	12	11	10	11	39	16	12	8	6
Zomertaling	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1
Slobeend	15	6	4	3	4	2	5	6	5	6	5	8	42	11	12	10	5
Krakeend	16	6	4	3	6	3	6	7	5	5	4	7	22	7	5	6	4
Smient	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wilde Eend	46	15	18	14	12	10	9	16	14	9	12	10	38	21	9	10	7
Soepeend	0	0	0	2	5	4	6	5	7	4	2	3	0	0	0	0	1
Pijlstaart	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wintertaling	8	2	1	1	1	1	3	1	2	0	2	0	3	0	0	0	1
Tafeleend	19	5	8	7	4	3	2	6	5	6	4	9	25	12	6	7	5
Kuifeend	40	13	6	5	6	4	2	6	5	5	2	7	22	9	7	17	9
Fazant	14	5	10	7	8	4	3	1	1	1	4	5	17	10	4	5	7
Koekoek	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
Holenduif	4	4	3	3	3	1	2	4	3	2	3	2	0	1	1	0	0
Houtduif	11	10	6	6	5	6	4	7	5	6	3	6	9	5	8	4	8
Zomertortel	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Waterral	15	7	7	8	13	6	7	4	7	4	3	2	0	3	1	2	3
Waterhoen	15	8	4	5	7	9	11	14	9	10	5	7	9	10	4	5	8
Meerkoet	49	17	12	14	14	13	13	15	15	12	12	10	9	8	5	6	6
Dodaars	10	6	4	3	3	2	3	2	2	2	1	1	0	0	0	1	1
Roodhalsfuut	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fuut	19	13	6	7	5	5	6	6	5	6	3	5	5	4	3	3	3
Geoorde Fuut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Scholekster	41	25	16	21	22	12	17	15	11	12	10	9	10	3	5	4	3
Kievit	15	15	10	14	9	6	7	7	5	6	3	5	2	1	2	3	2
Kleine Plevier	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0
Wulp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
Grutto	4	4	1	2	1	1	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0
Houtsnip	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Watersnip	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tureluur	23	9	3	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2	0	1	1	1
Kokmeeuw	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aalscholver	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18	91	169	162	178
Lepelaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	39	25	89	79	70
Roerdomp	1	1	0	1	0	1	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
Blauwe Reiger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kleine Zilverreiger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5
Sperwer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Havik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bruine Kiekendief	4	2	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Ekster	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	0	0	0
Kauw	8	3	3	4	4	3	6	5	4	4	3	4	0	0	0	0	0
Zwarte Kraai	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	8	5	1	2	3
Pimpelmees	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	2

Soort	1992	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2002	2003	2004	2006	2007	2012	2018	2022	2023	2024
Koolmees	0	0	0	0	2	2	0	0	1	1	1	2	6	11	4	4	6
Baardman	12	2	5	3	5	4	4	3	5	2	1	0	3	0	0	0	0
Veldleeuwerik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
Oeverzwaluw	0	0	0	0	0	0	0	2	0	6	0	0	5	0	0	0	0
Boerenzwaluw	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Staartmees	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	1	1
Fitis	12	14	16	23	16	12	14	13	19	17	14	22	38	30	49	40	38
Tjiftjaf	1	3	1	2	5	1	1	2	3	1	1	2	8	8	7	8	9
Rietzanger	13	9	16	13	9	3	12	5	10	11	10	6	12	13	17	20	10
Kleine Karekiet	58	38	36	36	30	32	27	31	29	31	25	27	23	11	8	12	8
Bosrietzanger	8	2	5	2	3	2	1	1	0	0	1	1	0	3	0	5	6
Spotvogel	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	0	0	2	2	3	3	3
Snor	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sprinkhaanzanger	4	1	2	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	2	0
Zwartkop	1	1	1	1	2	2	0	1	1	1	0	1	4	7	7	9	8
Tuinfluits	5	2	1	2	2	1	1	1	3	1	1	1	1	6	7	6	6
Braamsluiper	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	3	3	4	6	3
Grasmus	4	5	2	3	3	3	2	2	3	2	2	2	3	6	4	7	6
Winterkoning	18	4	2	3	7	6	7	8	12	10	7	8	19	16	27	18	20
Zanglijster	2	2	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	1	4	5	2	4
Merel	4	7	3	3	4	3	4	6	5	6	2	6	9	13	14	11	9
Grauwe Vliegenvanger	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Roodborst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	7	5
Blauwborst	0	0	1	1	0	0	0	1	2	2	3	3	17	14	15	15	20
Nachtegaal	0	0	2	2	0	2	2	0	0	1	0	0	2	2	3	6	2
Gekraagde Roodstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Roodborsttapuit	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1
Tapuit	1	3	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Huisemus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Heggenmus	4	3	1	1	0	1	1	3	2	2	1	2	6	6	9	9	5
Gele Kwikstaart	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Witte Kwikstaart	2	1	1	2	2	1	1	0	3	1	1	1	3	1	0	1	1
Graspieper	8	6	4	3	3	1	0	2	3	3	1	2	3	6	4	4	3
Boompieper	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Vink	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7	4	8	9
Goudvink	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Roodmus	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Groenling	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2	5	7	5
Kneu	9	2	3	3	5	2	2	2	2	2	0	2	1	3	4	5	5
Kleine Barmisj	1	0	2	2	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1
Putter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	3	3	3
Rietgors	29	10	12	11	6	8	7	6	7	10	8	10	14	10	4	2	1

Bijlage 4. Verspreidingskaarten van de broedvogels op Schiermonnikoog in 2024

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

In opdracht van:

Natuurmonumenten

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

